

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES JULIANAS KOKOTES
[*JULIANE KOKOTT*] SECINĀJUMI,
sniegti 2018. gada 29. novembrī¹

Lieta C-411/17

***Inter-Environnement Wallonie ASBL,
Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw***
pret
***Ministerrat,
piedaloties
Electrabel SA***

(Konstitucionālās tiesas (Beļģija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Vide – Espo konvencija – Orhūsas konvencija – Direktīva 2011/92/ES – Direktīva 92/43/EEK – Direktīva 2009/147/EK – Atteikšanās no kodolenerģijas – Tiesību aktā paredzēta elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas noteiktās atomelektrostacijās laikposma pagarināšana uz desmit gadiem – Ietekmes uz vidi novērtējuma neesamība – Projekta jēdziens – Likumdevēja izdots tiesību akts – Atļaujas pagarināšana – Starptautisku konvenciju tieša iedarbība – Atkāpšanās no pienākumiem – Sevišķi svarīgas sabiedrības intereses – Apgādes drošums

Satura rādītājs

I. Ievads	3
II. Atbilstošās tiesību normas	4
A. Starptautiskās tiesības	4
1. Espo konvencija	4
2. Orhūsas konvencija	5
B. Savienības tiesības	6
1. IVN direktīva	6
2. Dzīvotņu direktīva	8

¹ Oriģinālvaloda – vācu.

III. Fakti	8
IV. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu	10
V. Juridiskais vērtējums	12
A. Par Savienības tiesību piemērošanu kodolenerģijai	12
B. Tiesību akti ietekmes uz vidi novērtējumā	13
C. Par elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas laikposma pagarināšanu	15
1. Projekta jēdziens IVN direktīvā	15
2. Projekta jēdziens Espo konvencijā	16
a) Tiesas interpretēšanas pilnvaras	16
b) Projekta jēdziens Espo konvencijā	17
3. Projekta jēdziens Orhūsas konvencijā	19
a) Pagarināšana kā “projekts”	19
b) Atļauju pārskatīšana kā “projekts”	19
c) Izmaiņas vai paplašinājums kā “projekts”	20
d) Starpsecinājums	20
4. Pretrunas līdzšinējā IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta un abu konvenciju interpretācijā	21
a) IVN direktīvas projekta jēdziena interpretācija atbilstoši starptautiskajām tiesībām	21
b) Par Espo un Orhūsas konvenciju tiešo iedarbību	22
5. Par projekta kvalitāti, pamatojoties uz turpmākajiem darbiem	23
D. Citi jautājumi par IVN direktīvas piemērošanu	24
1. Piesaiste IVN direktīvas pielikumiem	24
2. Novērtējuma brīdis	25
E. Atkāpšanās no novērtējuma veikšanas pienākuma elektroapgādes drošuma un tiesiskās noteiktības apsvērumu dēļ	26
1. Atkāpšanās, ņemot vērā IVN direktīvā paredzēto atsevišķo atkāpi	26
2. Atkāpšanās no Espo konvencijas	28
3. Atkāpšanās no Orhūsas konvencijas	28
4. Sekas attiecībā uz atkāpšanās iespējas interpretāciju atbilstoši IVN direktīvai	28
F. Par astoto jautājumu – Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punkts	29

1. Par astotā jautājuma a) daļu – projekta jēdziens Dzīvotņu direktīvā	29
2. Par astotā jautājuma b) daļu – tiesību akts	30
3. Par astotā jautājuma c) daļu – <i>Doel 1</i> un <i>Doel 2</i>	31
4. Par astotā jautājuma d) daļu – atkāpe no apgādes drošuma	31
a) Dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punkta piemērošanas nosacījumi	31
b) Elektroapgādes drošums	32
c) Starpsecinājums	33
G. Par likuma par elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas laikposma pagarināšanu atomelektrostacijās <i>Doel 1</i> un <i>Doel 2</i> seku atstāšanu spēkā	33
1. Par judikatūru Vides stratēģiskā novērtējuma direktīvas piemērošanas jomā	33
2. Par attiecināšanu uz citiem ietekmes uz vidi novērtējumiem	35
VI. Secinājumi	37

I. Ievads

1. Vai ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums, lai pieņemtu likumu par elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijās laikposma pagarināšanu? Šo jautājumu uzdod Beļģijas Konstitucionālā tiesa, un tāpēc tā ir iesniegusi Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

2. Šajā ziņā Konstitucionālā tiesa atsauca uz Espo² un Orhūsas³ starptautiskajām konvencijām, kā arī uz Ietekmes uz vidi novērtējuma direktīvu⁴ un Dzīvotņu direktīvu⁵, kurās visās ir paredzēts ietekmes uz vidi novērtējums, taču ir izvirzīti atšķirīgi nosacījumi. Atbilstoši plašs ir iesniegto jautājumu loks.

3. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu gan skar tikai trīs pamatjautājumus, proti, pirmkārt, vai tiesību aktiem ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums, otrkārt, vai ir nepieciešams novērtējums jau atļautai darbībai un, treškārt, vai varbūtēja novērtējuma veikšanas pienākumu pārkāpuma gadījumā sevišķas sabiedrības intereses var attaisnot attiecīgo atomelektrostaciju turpmāku darbību. Vismaz pirmajā mirklī šķiet, ka katrs no minētajiem tiesību aktiem ietver atšķirīgas prasības attiecībā uz šiem jautājumiem.

2 1991. gada Konvencija par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā (OV 1992, C 104, 7. lpp.).

3 1998. gada Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesas iestādēs saistībā ar vides jautājumiem (OV 2005, L 124, 4. lpp.), pieņemta ar Padomes Lēmumu 2005/370/EK (2005. gada 17. februāris) (OV 2005, L 124, 1. lpp.).

4 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/92/ES (2011. gada 13. decembris) par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu (OV 2011, L 26, 1. lpp.).

5 Padomes Direktīva 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (OV 1992, L 206, 7. lpp.) redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Padomes Direktīvu 2013/17/ES (2013. gada 13. maijs) (OV 2013, L 158, 193. lpp.).

4. Turklāt, tā kā jautājumi ir par konvencijām, šī tiesvedība dod Tiesai iespēju no jauna iedziļināties starptautisko vides tiesību ietekmē uz Savienības tiesībām, kā arī pašas Tiesas uzdevumā interpretēt šos noteikumus. Kā tiesas sēdē norādīja Vācija, tam it īpaši ir liela praktiska nozīme Espo konvencijas piemērošanā atomelektrostacijām, jo pašreiz konvencijas piemērošanas jomā darbības ilguma pagarināšanas lēmumus gaida aptuveni 90 iekārtas. Tāpēc konvencijas ietvaros par šo tēmu tika izveidota arī īpaša līgumslēdzēju valstu darba grupa.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Starptautiskās tiesības

5. Espo un Orhūsas konvencijas pieņēma Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisija (*United Nations Economic Commission for Europe – UNECE*). Toreizējā Eiropas Kopiena tās noslēdza kā jauktus nolīgumus kopā ar dalībvalstīm.

1. Espo konvencija

6. Espo konvencijas priekšmets ir ietekmes uz vidi novērtējums pārrobežu kontekstā. Padome to ir apstiprinājusi ar npublicētu 1996. gada 15. oktobra lēmumu, ko tā pēc pieprasījuma nosūtīja Tiesai⁶. Šis lēmums tika balstīts uz toreiz spēkā esošo EK Līguma 130. pantu, to lasot kopā ar 228. panta 2. punkta pirmo teikumu un 3. punkta 1. apakšpunktu. Šie noteikumi grozītā redakcijā šobrīd ir iekļauti LESD 192. pantā un 218. panta 6. punkta b) apakšpunktā, kā arī 8. punkta pirmajā teikumā.

7. Espo konvencijas 1. panta v) un ix) punktā ir ietvertas svarīgas definīcijas:

“Šīs konvencijas izpratnē

[..]

(v) “paredzētā darbība” nozīmē jebkuru darbību vai jebkuru lielāku izmaiņu darbībā, kas pakļauta valsts pilnvarotas kompetentas institūcijas lēmumam valstī noteiktajā kārtībā;

[..]

(ix) “valsts pilnvarota kompetenta institūcija” nozīmē valsts varas iestādi vai iestādes, kam dalībvalsts deleģējusi atbildību par šajā konvencijā noteikto uzdevumu veikšanu un/vai varas iestādi(-es), ko dalībvalsts ir pilnvarojusi lemt par paredzamo darbību;

[..].”

8. Espo konvencijas 2. pantā ir paredzēti līgumslēdzēju valstu galvenie pienākumi:

“1. Dalībvalstīm individuāli vai kopīgi jāveic visi nepieciešamie un lietderīgie pasākumi, lai novērstu, samazinātu un kontrolētu paredzēto darbību būtisku nelabvēlīgo pārrobežu ietekmi uz vidi.

6 1996. gada 17. jūlija Padomes dokuments 8931/96.

2. Katrai dalībvalstij jāveic nepieciešamie juridiskie, administratīvie vai citi pasākumi, lai ieviestu šīs konvencijas prasības, ieskaitot tās, kas attiecas uz I pielikumā minētajām paredzētajām darbībām, kas var izraisīt būtisku nelabvēlīgu pārrobežu ietekmi, kā arī, lai izstrādātu ietekmes uz vidi novērtēšanas procedūru, nodrošinot sabiedrības līdzdalību un ietekmes uz vidi novērtējuma dokumentācijas sagatavošanu saskaņā ar II pielikumu.

3. Izcelsmes pusei jāgādā, lai ietekmes uz vidi novērtējums I pielikumā minētai paredzamajai darbībai, kas var izraisīt būtisku nelabvēlīgu pārrobežu ietekmi, tiktu veikts saskaņā ar šīs konvencijas nosacījumiem pirms lēmuma par paredzētās darbības atļaušanu vai uzsākšanu.

[..]

6. Saskaņā ar šīs konvencijas nosacījumiem izcelsmes pusei jārada iespēja ietekmētās puses sabiedrībai piedalīties paredzētās darbības ietekmes uz vidi novērtēšanā un jānodrošina ietekmētās puses sabiedrībai iespējas, kas līdzvērtīgas izcelsmes puses sabiedrības iespējām.”

9. Espo konvencijas I pielikuma 2. punktā ir definētas termoelektrostacijas, uz kurām attiecas konvencija:

“Termoelektrostacijas un citas sadedzināšanas iekārtas ar jaudu 300 megavatu vai vairāk un atomelektrostacijas un citi kodolreaktori (izņemot zinātniski pētnieciskajam darbam domātas iekārtas kodolmateriālu un transformējamo kodolmateriālu ražošanai un konversijai, kuru maksimālā jauda nepārsniedz 1 kW vidējās siltumspējas).”

2. Orhūsas konvencija

10. Orhūsas konvencijas 2. pantā ir iekļautas atbilstošās definīcijas:

“Šajā konvencijā:

[..]

2. “Valsts iestāde” ir:

- a) valsts, reģionāla vai cita līmeņa pārvaldes iestāde;
- b) [..]

Šī definīcija neattiecas uz iestādēm vai institūcijām, kas pilda tiesas vai likumdevēja funkcijas.”

11. Orhūsas konvencijas 6. pantā ir regulēta sabiedrības dalība lēmumu pieņemšanā par īpašām darbībām:

“1. Katra Puse:

a) piemēro šā panta noteikumus attiecībā uz lēmumiem par to, vai atļaut veikt ierosinātās darbības, kas uzskaitītas I pielikumā;

[..]

c) atsevišķos gadījumos, ja tā paredzēts attiecīgās valsts tiesību aktos, var pieņemt lēmumu nepiemērot šā panta noteikumus ierosinātajām darbībām, kas kalpo valsts aizsardzības mērķiem, ja attiecīgā Puse uzskata, ka šāda piemērošana varētu būt pretrunā minētajiem mērķiem.

4. Katra Puse nodrošina sabiedrības dalību jau procesa sākumā, kad vēl ir iespējami jebkādi risinājumi un kad var īstenot efektīvu sabiedrības dalību procesā.

6. Katra Puse prasa, lai kompetentās valsts iestādes [..], tiklīdz tas ir iespējams [..], ieinteresētajai sabiedrības daļai izpētes nolūkā nodrošina pieeju visai šajā pantā minētajai informācijai, kas attiecas uz lēmumu pieņemšanu un ir pieejama sabiedrības dalības procesā [..].

[..]

10. Katra Puse nodrošina to, ka gadījumos, kad valsts iestāde pārskata vai atjaunina kādas šā panta 1. punktā minētās darbības īstenošanas nosacījumus, šā panta 2. līdz 9. punkta noteikumus piemēro *mutatis mutandis*, ja tas ir lietderīgi.

[..]”

12. Tālāk šajā tiesību normā ir noteikts, kā ir īstenojama sabiedrības dalība un darbības ietekmes uz vidi novērtējums.

13. Orhūsas konvencijas I pielikumā ir minētas darbības, kurām saskaņā ar 6. panta 1. punkta a) apakšpunktu ir jānodrošina sabiedrības dalība. Orhūsas konvencijas [I pielikuma] 1. punkta piektajā ievilkumā tiek minētas “atomelektrostacijas un citas kodolspēkstacijas, tostarp to demontāža vai apstādināšana”. Atbilstoši 22. punkta pirmajam teikumam “uz visām izmaiņām darbībās vai to paplašināšanu, ja šādas izmaiņas vai paplašināšana pati par sevi atbilst šajā pielikumā noteiktajiem kritērijiem, attiecas šīs konvencijas 6. panta 1. punkta a) apakšpunkts”.

B. Savienības tiesības

1. IVN direktīva

14. IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunktā projekts ir definēts kā “celtniecības darbu vai citu ierīkošana vai programmu izpilde” (pirmais ievilkums), kā arī kā “cita iejaukšanās dabiskajā apkārtnē un ainavā, to skaitā iejaukšanās, kas saistīta ar minerālo resursu ieguvī” (otrais ievilkums).

15. Atbilstoši IVN direktīvas 1. panta 4. punktam no direktīvas piemērošanas jomas ir izslēgti leģislatīvie akti:

“Šī direktīva neattiecas uz projektiem, kuru sīku izklāstu pieņem ar īpašu valsts tiesību aktu, jo šīs direktīvas mērķi, tostarp sniegt informāciju, tiek sasniegti likumdošanas procesā.”

16. IVN direktīvas 2. panta 1. punktā ir ietverts pamatpienākums veikt ietekmes uz vidi novērtējumu:

“Dalībvalstis nosaka visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka, pirms tiek dota piekrišana, uz tiem projektiem, kuriem var būt nozīmīga ekoloģiskā ietekme, *inter alia*, to rakstura, izmēra vai atrašanās vietas dēļ, attiektos prasība par attīstības saskaņošanu un novērtējumu attiecībā uz to ietekmi. Minētie projekti ir noteikti 4. pantā.”

17. IVN direktīvas 2. panta 4. punktā dalībvalstīm ir atļauts konkrētus projektus izslēgt no direktīvas piemērošanas jomas:

“Neskarot 7. pantu, dalībvalstis var izņēmuma gadījumos nepakļaut konkrētu projektu pilnībā vai daļēji noteikumiem, kas paredzēti šajā direktīvā.

Šajā gadījumā dalībvalstis:

- a) apsver, vai būtu vajadzīgs cita veida novērtējums;
- b) attiecīgajai sabiedrības daļai dara zināmu informāciju, kas iegūta a) apakšpunktā minētajā cita veida novērtējumā, informāciju, kura attiecas uz atbrīvojumu un tā piešķiršanas iemesliem;
- c) pirms tiek dota piekrišana, informē Komisiju par iemesliem, kas attaisno atbrīvojuma piešķiršanu, un nodrošina to ar informāciju, kas attiecīgos gadījumos darīta zināma tās pilsoņiem.

Komisija nekavējoties nosūta šos dokumentus pārējām dalībvalstīm.

[..]”

18. Atbilstoši IVN direktīvas 4. panta 1. punktam “saskaņā ar 2. panta 4. punktu I pielikumā uzskaitītos projektus” pakļauj minētajam novērtējumam. I pielikuma 2. punkta a) apakšpunktā ir minētas atomelektrostacijas. Turklāt I pielikuma 24. punktā ir minētas “visas šajā pielikumā uzskaitīto projektu izmaiņas vai paplašināšana, ja šīs izmaiņas vai paplašinājums pats atbilst robežvērtībām, ja tādas ir noteiktas šajā pielikumā”.

19. Atbilstoši IVN direktīvas 4. panta 2. punktam attiecībā uz II pielikumā uzskaitītajiem projektiem dalībvalstis pārbauda, vai ir jāveic ietekmes uz vidi novērtējums. II pielikuma 13. punkta a) apakšpunktā ir minētas “jebkādas izmaiņas vai papildinājumi projektos, kas uzskaitīti I vai šajā pielikumā, kas jau ir apstiprināti, paveikti vai ir veikšanas procesā un kam var būt būtiska negatīva ietekme uz vidi (projekta izmaiņas vai paplašinājums, kas nav ietverts I pielikumā)”.

20. IVN direktīvas 6. panta 4. punktā ir noteikts sabiedrības dalības brīdis.

“Attiecīgajai sabiedrības daļai laikus dod reālas iespējas piedalīties vides lēmumu pieņemšanas procedūrā, kas minēta 2. panta 2. punktā, un tālab tai ir tiesības sniegt atsauksmes un paust viedokļus kompetentajai iestādei, kamēr vēl tiek izskatītas visas iespējas un nav pieņemts lēmums attiecībā uz attīstības piekrišanas piešķiršanas lūgumu.”

21. IVN direktīvas 7. pantā ir regulēts pārrobežu ietekmes uz vidi novērtējums. Tas ir jāveic, ja “dalībvalsts apzinās, ka projektam var būt būtiska ietekme uz vidi citā dalībvalstī, vai ja dalībvalsts, kuru šis projekts var būtiski ietekmēt, to pieprasa”.

2. Dzīvotņu direktīva

22. Atļaujas izsniegšana plāniem un projektiem, kas varētu būtiski ietekmēt atbilstoši Dzīvotņu direktīvai vai Putnu aizsardzības direktīvai⁷ aizsargātu teritoriju, Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punktā ir regulēta šādi:

“3. Visos plānos vai projektos, kas nav tieši saistīti ar konkrēto teritoriju vai nav vajadzīgi tās apsaimniekošanai, bet kas atsevišķi vai kopā ar citiem plāniem vai projektiem varētu būtiski ietekmēt minēto teritoriju, attiecīgi izvērtē ietekmi uz šo teritoriju, ievērojot tās aizsardzības mērķus. Ņemot vērā novērtējuma atzinumus par ietekmi uz minēto teritoriju un saskaņā ar 4. punkta noteikumiem, kompetentā valsts iestāde piekrīt plāna vai projekta īstenošanai tikai tad, ja tā ir pārliecinājusies, ka netiks izjaukta attiecīgās teritorijas viengabalainība, un vajadzības gadījumā noskaidrojusi plašas sabiedrības viedokli.

4. Ja, neņemot vērā negatīvu vērtējumu saistībā ar ietekmi uz teritoriju, alternatīvu risinājumu trūkuma dēļ plāns vai projekts tomēr ir jāīsteno sevišķi svarīgu sabiedrības interešu labā, kas ietver arī sociāla un ekonomiska rakstura intereses, tad dalībvalsts veic visus vajadzīgos kompensācijas pasākumus, lai nodrošinātu *Natura 2000* tīkla kopējās vienotības aizsardzību. Dalībvalsts informē Komisiju par veiktajiem kompensācijas pasākumiem.

Ja attiecīgajā teritorijā sastopams prioritārs dabiskās dzīvotnes veids un/vai prioritāra suga, tad vienīgie pieņemamie argumenti ir tie, kas saistīti ar veselības aizsardzību vai sabiedrības drošību, videi primāri svarīgām labvēlīgām pārveidēm vai, pēc Komisijas atzinuma, citām sevišķi svarīgām sabiedrības interesēm.”

III. Fakti

23. Beļģijā laikposmā no 1975. gada 15. februāra līdz 1985. gada 1. septembrim uz nenoteiktu laiku ekspluatācijā tika nodotas septiņas atomelektrostacijas Dūlā pie Šeldas un Tianžā pie Mēzas.

24. Atomelektrostaciju atrašanās vieta Dūlā robežojas piekrastē ar teritoriju, kas aizsargāta atbilstoši Putnu aizsardzības direktīvai, “Schorren en Polders van de Beneden–Schelde” (*Natura 2000* kods: BE2301336). Šelda ir daļa no teritorijas, kas ir aizsargāta atbilstoši Dzīvotņu direktīvai, “Schelde- en Durmeestuarium van de Nederlandse grens tot Gent” (*Natura 2000* kods: BE2300006), kā arī no Nīderlandes teritorijas “Westerschelde & Saeftinghe” (*Natura 2000* kods: NL9803061). Atbilstoši lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu tuvumā turklāt atrodas Beļģijas teritorija “Bos- en heidegebieden ten oosten van Antwerpen” (*Natura 2000* kods: BE2100017).

25. Beļģijas teritorijā BE2300006 it īpaši atrodas 350 hektāri prioritārās dabiskās dzīvotnes veida “Aluviāli meži ar *Alnus glutinosa* un *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)” (*Natura 2000* kods: 91E0*), kā arī mazā daudzumā sastopams tāpat prioritārās dabiskās dzīvotnes veids “Sugām bagātas *Nardus* pļavas ar silikātu substrātu kalnu apvidos (un piekaļņu apvidos – kontinentālajā Eiropā)” (*Natura 2000* kods: 6230*)⁸. Līdzīgi prioritāro dabisko dzīvotņu veidi ir sastopami arī Beļģijas teritorijā BE2100017⁹. Nīderlandes teritorijā NL9803061niecīgā daudzumā ir sastopams prioritārās dabiskās dzīvotnes veids “Nostiprinātās piekrastes kāpas ar zālaugu veģetāciju (“pelēkās kāpas”)” (*Natura 2000* kods: 2130*)¹⁰.

7 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību (OV 2010, L 20, 7. lpp.), kurā jaunākie grozījumi izdarīti ar Padomes Direktīvu 2013/17/ES (2013. gada 13. maijs), ar ko pielāgo dažas direktīvas vides jomā saistībā ar Horvātijas Republikas pievienošanu (OV 2013, L 158, 193. lpp.).

8 Datu standartveidlapa, <http://natura2000.eea.europa.eu/Natura2000/SDF.aspx?site=BE2300006>.

9 Datu standartveidlapa, <http://natura2000.eea.europa.eu/Natura2000/SDF.aspx?site=BE2100017>.

10 Datu standartveidlapa, <http://natura2000.eea.europa.eu/Natura2000/SDF.aspx?site=NL9803061>.

26. Nav pārsteidzoši, ka attiecībā uz abām aizsargājamām teritorijām, kas aptver Šeldu, tiek minētas dažādas Dzīvotņu direktīvas II pielikumā minētas zivju sugas, piemēram, palede (*Alosa fallax*), spidiļķis (*Rhodeus sericeus amarus*), platgalve (*Cottus gobio*), akmeņgrauzis (*Cobitis taenia*), upes nēģis (*Lampetra fluviatilis*) un jūras nēģis (*Petromyzon marinus*), turklāt divas pēdējās minētās sugas ir pieskaitāmas nevis zivīm šaurākā nozīmē, bet gan apaļmutnieku virsklasei¹¹.

27. Nīderlandes robeža atrodas dažu kilometru attālumā. Citas dalībvalstis atrodas aptuveni 100 kilometru attālumā (Vācija un Francija) vai vēl tālāk no šīs atrašanās vietas.

28. 2003. gadā Beļģijas likumdevējs nolēma izbeigt elektroenerģijas ražošanu no kodolenerģijas. 2003. gada 31. janvāra likumā tika noteikts, ka vairs netiks būvētas jaunas atomelektrostacijas un ka ekspluatācijā esošo atomelektrostaciju darbība pēc 40 gadu termiņa beigām pakāpeniski, proti, laikposmā no 2015. gada (*Doel 1* un *2*, kā arī *Tihange 1*) līdz 2025. gadam, tiks pārtraukta. Tā kā atomelektrostacijas nodrošināja vairāk nekā pusi no visas saražotās elektroenerģijas, ar 2003. gada 31. janvāra likumu valdība tika pilnvarota elektroenerģijas apgādes drošuma apdraudējuma gadījumā no tā apkāpties.

29. Ar 2013. gada 18. decembra likumu atomelektrostacijas *Tihange 1* darbības pārtraukšana tika atlikta uz desmit gadiem. Turklāt ar likumu tika atcelts pilnvarojums valdībai atkāpties no atomelektrostaciju darbības pārtraukšanas grafika.

30. Atomelektrostacija *Doel 1* pārtrauca elektroenerģijas ražošanu 2015. gada 15. februārī.

31. Taču ar 2015. gada 28. jūnija likumu atomelektrostaciju *Doel 1* un *Doel 2* elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas beigu datums tika grozīts, lai veicinātu elektroenerģijas apgādes drošumu Beļģijā. Ar to atomelektrostacijai *Doel 1* no jauna tika atļauts ražot elektroenerģiju no 2015. gada 6. jūlija līdz 2025. gada 15. februārim, un atomelektrostacijas *Doel 2* elektroenerģijas ražošanas beigu datums tika atlikts uz desmit gadiem – 2025. gada 1. decembri.

32. Saskaņā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas laikposma pagarināšanas priekšnoteikums bija nolīguma noslēgšana starp Beļģijas valsti un *Electrabel AG* (turpmāk tekstā – “*Electrabel*”), kas ekspluatē atomelektrostaciju. Šis nolīgums tika noslēgts 2015. gada 30. novembrī. Tajā ir ietverts ieguldījumu plāns 700 miljonu eiro apmērā “kalpošanas laika pagarināšanai”. Paredzētie pasākumi ietver izmaiņas, pamatojoties uz ceturto periodisko drošuma pārbaudi un saistībā ar Fukušimas avārijas veicamo stresa testu.

33. Attiecībā uz šiem ieguldījumiem tika veikta iepriekšēja izpēte saistībā ar ietekmes uz vidi novērtējumu. Tajā tika konstatēts, ka ietekmes uz vidi novērtējums neesot nepieciešams, jo izmaiņas neizraisa negatīvas radioloģiskas sekas vai nozīmīgas pārmaiņas esošajā radioloģiskajā ietekmē uz vidi. Šis lēmums tika apstrīdēts Beļģijas Valsts padomē. Process tajā lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanas brīdī vēl nebija pabeigts¹².

34. Attiecībā uz atomelektrostaciju *Doel 1* 2015. gada 28. jūnija likumā ir paredzēts, ka šīs atomelektrostacijas operatoram tiek izsniegta jauna individuāla atļauja elektroenerģijas ražošanai un ka ekspluatācijas atļauja tiek papildināta ar jauniem noteikumiem par elektroenerģijas ražošanu.

35. Abas apvienības, prasītājas pamatlietā, kuru mērķis ir vides un dzīves telpas aizsardzība, Konstitucionālajā tiesā iesniedza sūdzību atcelt tiesību aktu par 2015. gada 28. jūnija likumu, jo ar to uz desmit gadiem tiek pagarināts kodolreaktoru *Doel 1* un *2* darbības laiks, neveicot ietekmes uz vidi novērtējumu vai sabiedrības līdzdalības procedūru.

¹¹ Skat. 8.–10. zemsvītras piezīmi.

¹² Skat. lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 39.–40. lpp.

36. Abas apvienības atsaucas uz Espo un Orhūsas konvencijām, kā arī IVN direktīvu, Dzīvotņu direktīvu un Putnu aizsardzības direktīvu.

IV. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

37. Tāpēc Beļģijas Konstitucionālā tiesa uzdod Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

- “1) Vai Espo konvencijas par ietekmes uz vidi novērtēšanu pārrobežu kontekstā 2. panta 1.–3. punkts, 6. un 7. punkts, 3. panta 8. punkts, 5. pants, 6. panta 1. punkts un I pielikuma 2. punkts ir jāinterpretē atbilstīgi precizējumiem, kas ieviesti ar “Background note on the application of the Convention to nuclear energy-related activities” (Informatīvais dokuments par Konvencijas piemērošanu ar kodolenerģiju saistītām darbībām) un “Good Practice recommendations on the application of the Convention to nuclear energy-related activities” (Ieteikumi labai praksei saistībā ar Konvencijas piemērošanu ar kodolenerģiju saistītās darbībās)?
- 2) Vai Espo konvencijas 1. panta ix) punktu, kurā definēta “kompetenta institūcija”, var interpretēt kā tādu, ar kuru no minētās konvencijas tiek izslēgti tiesību akti, piemēram, 2015. gada 28. jūnija Likums, ar ko groza 2003. gada 31. janvāra Likumu par pakāpenisku atteikšanos no kodolenerģijas izmantošanas elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas mērķiem, lai nodrošinātu energoapgādes drošumu, ņemot vērā jo īpaši dažādos pētījumus un uzklauššanas, kas notikuši saistībā ar šā likuma pieņemšanu?
- 3) a) Vai Espo konvencijas 2.–6. pants ir jāinterpretē kā tādi, kuri piemērojami pirms tāda tiesību akta pieņemšanas kā, piemēram, 2015. gada 28. jūnija Likums, ar ko groza 2003. gada 31. janvāra Likumu par pakāpenisku atteikšanos no kodolenerģijas izmantošanas elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas mērķiem, lai nodrošinātu energoapgādes drošumu, ar kura 2. pantu ir pārcelts atomelektrostaciju *Doel 1* un *Doel 2* darbības pārtraukšanas un elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas pārtraukšanas datums?
- b) Vai atbilde uz a) daļā uzdoto jautājumu atšķiras atkarībā no tā, vai tā attiecas uz spēkstaciju *Doel 1* vai *Doel 2*, ņemot vērā nepieciešamību pirmajai minētajai spēkstacijai pieņemt administratīvus aktus minētā 2015. gada 28. jūnija likuma izpildei?
- c) Vai elektroenerģijas apgādes drošums valstī var būt apsvērums sevišķi svarīgu sabiedrības interešu labā, kas ļauj atkāpties no Espo konvencijas 2.–6. panta piemērošanas vai atcelt šo piemērošanu?
- 4) Vai Orhūsas Konvencijas par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem 2. panta 2. punkts ir jāinterpretē kā tāds, ar kuru no minētās konvencijas piemērošanas jomas izslēdz tādus tiesību aktus kā 2015. gada 28. jūnija Likums, ar ko groza 2003. gada 31. janvāra Likumu par pakāpenisku atteikšanos no kodolenerģijas izmantošanas elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas mērķiem, lai nodrošinātu energoapgādes drošumu, ņemot vai neņemot vērā dažādos pētījumus un uzklauššanas, kas notikuši saistībā ar šā lēmuma pieņemšanu?
- 5) a) Vai, ņemot vērā it īpaši “Māstrihtas ieteikumus par veidiem, kā veicināt efektīvu sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanas procesā vides jomā” saistībā ar lēmumu vairākposmu pieņemšanas procesu, Orhūsas konvencijas 2. un 6. pants kopā ar tās I pielikuma 1. punktu ir jāinterpretē kā tādi, kuri iepriekš tiek piemēroti tāda tiesību akta pieņemšanai, kāds ir 2015. gada 28. jūnija Likums, ar ko groza 2003. gada 31. janvāra Likumu par pakāpenisku atteikšanos no kodolenerģijas izmantošanas elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas mērķiem, lai nodrošinātu energoapgādes drošumu, ar kura 2. pantu tiek pārcelts atomelektrostaciju *Doel 1* un *Doel 2* darbības izbeigšanas un elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas izbeigšanas datums?

- b) Vai atbilde uz a) daļā uzdoto jautājumu atšķiras atkarībā no tā, vai tā attiecas uz spēkstaciju *Doel 1* vai *Doel 2*, ņemot vērā nepieciešamību pirmajai minētajai spēkstacijai pieņemt administratīvus aktus minētā 2015. gada 28. jūnija likuma izpildei?
- c) Vai elektroenerģijas apgādes drošums valstī var būt apsvērums sevišķi svarīgu sabiedrības interešu labā, kas ļauj atkāpties no Orhūsas konvencijas 2. un 6. panta piemērošanas vai atcelt šo piemērošanu?
- 6) a) Vai IVN direktīvas 1. panta 2. punkts kopā ar II pielikuma 13. punkta a) apakšpunktu, kas attiecīgā gadījumā skatīti saistībā ar Espo un Orhūsas konvencijām, ir jāinterpretē kā tādi, kuri piemērojami atomelektrostacijas darbības pārtraukšanas un elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas izbeigšanas datuma pārcelšanai, ietverot – kā šajā gadījumā – ievērojamus ieguldījumus un drošības atjaunošanu atomelektrostacijās *Doel 1* un *Doel 2*?
- b) Apstiprinošas atbildes gadījumā uz a) daļā uzdoto jautājumu – vai IVN direktīvas 2.–8. un 11. pants un I, II un III pielikums ir jāinterpretē kā tādi, kas piemērojami pirms tāda tiesību akta pieņemšanas, kāds ir 2015. gada 28. jūnija Likums, ar ko groza 2003. gada 31. janvāra Likumu par pakāpenisku atteikšanos no kodolenerģijas izmantošanas elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas mērķiem, lai nodrošinātu energoapgādes drošumu, ar kura 2. pantu tiek pārcelts atomelektrostaciju *Doel 1* un *Doel 2* darbības pārtraukšanas un elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas izbeigšanas datums?
- c) Vai atbilde uz a) un b) daļā uzdotajiem jautājumiem atšķiras atkarībā no tā, vai tā attiecas uz spēkstaciju *Doel 1* vai *Doel 2*, ņemot vērā nepieciešamību pirmajai minētajai spēkstacijai pieņemt administratīvus aktus minētā 2015. gada 28. jūnija likuma izpildei?
- d) Vai apstiprinošas atbildes gadījumā uz a) daļā uzdoto jautājumu IVN direktīvas 2. panta 4. punkts ir jāinterpretē kā tāds, ar kuru atomelektrostacijas darbības pārtraukšana ir atbrīvota no IVN direktīvas 2.–8. un 11. panta piemērošanas sevišķi svarīgu sabiedrības interešu labā, kuras saistītas ar elektroenerģijas apgādi valstī?
- 7) Vai jēdziens “īpašs tiesību akts” IVN direktīvas 1. panta 4. punkta izpratnē ir jāinterpretē kā tāds, ar kuru tāds tiesību akts, kāds ir 2015. gada 28. jūnija Likums, ar ko groza 2003. gada 31. janvāra Likumu par pakāpenisku atteikšanos no kodolenerģijas izmantošanas elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas mērķiem, lai nodrošinātu energoapgādes drošumu, ņemot vērā it īpaši dažādos pētījumus un uzklaušāšanas, kas notikuši saistībā ar apstridētā likuma pieņemšanu, ko varētu uzskatīt par tādiem, ar kuriem varētu sasniegt iepriekš minētās direktīvas mērķus, ir izslēdzams no minētās direktīvas piemērošanas jomas?
- 8) a) Vai Dzīvotņu direktīvas 6. pants kopā ar Putnu aizsardzības direktīvas 3. un 4. pantu, kas attiecīgā gadījumā skatīti saistībā ar IVN direktīvu un Espo un Orhūsas konvencijām, ir jāinterpretē kā tāds, kurš ir piemērojams atomelektrostacijas darbības pārtraukšanas un elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas izbeigšanas datuma pārcelšanai, ietverot – kā šajā gadījumā – ievērojamus ieguldījumus un drošības atjaunošanu atomelektrostacijās *Doel 1* un *Doel 2*?
- b) Vai apstiprinošas atbildes gadījumā uz a) daļā uzdoto jautājumu Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkts ir jāinterpretē kā tāds, kas piemērojams pirms tāda tiesību akta pieņemšanas, kāds ir 2015. gada 28. jūnija Likums, ar ko groza 2003. gada 31. janvāra Likumu par pakāpenisku atteikšanos no kodolenerģijas izmantošanas elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas mērķiem, lai nodrošinātu energoapgādes drošumu, ar kura 2. pantu tiek pārcelts atomelektrostaciju *Doel 1* un *Doel 2* darbības izbeigšanas un elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas izbeigšanas datums?

- c) Vai atbilde uz a) un b) daļā uzdotajiem jautājumiem atšķiras atkarībā no tā, vai tā attiecas uz spēkstaciju *Doel 1* vai *Doel 2*, ņemot vērā nepieciešamību pirmajai minētajai spēkstacijai pieņemt administratīvus aktus minētā 2015. gada 28. jūnija likuma izpildei?
- d) Vai apstiprinošas atbildes gadījumā uz a) daļā uzdoto jautājumu Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punkts ir jāinterpretē kā tāds, kas ļauj ar valsts elektroapgādes drošumu saistītus apsvērumus uzskatīt par sevišķi svarīgām sabiedrības interesēm, it īpaši ņemot vērā dažādos pētījumus un uzklaušanās, kas notikuši saistībā ar iepriekš minētā 2015. gada 28. jūnija likuma pieņemšanu un varētu sasniegt minētās direktīvas mērķus?
- 9) Ja, par pamatu ņemot atbildes uz iepriekš minētajiem prejudiciālajiem jautājumiem, valsts tiesai būtu jāsecina, ka apstrīdētajā likumā nav ievērots viens no pienākumiem, kas izriet no iepriekš minētajām konvencijām vai direktīvām, valsts elektroapgādes drošumu neizvirzot par apsvērumu, kas saistīts ar sevišķi svarīgām sabiedrības interesēm, kas ļauj nepildīt šos pienākumus, – vai valsts tiesa varētu saglabāt 2015. gada 28. jūnija likuma ietekmi, lai izvairītos no tiesiskās nenoteiktības un ļautu izpildīt pienākumu veikt ietekmes uz vidi novērtēšanu un sabiedrības dalības pienākumu, kas izriet no iepriekš minētajām konvencijām un direktīvām?”

38. Rakstveida apsvērumus iesniedza *Inter-Environnement Wallonie ASBL* un *Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw*, kā arī *Electrabel S. A.* kā pamatlietas dalībnieki, Beļģijas Karaliste, Austrijas Republika, Vācija, Portugāles Republika, Somijas Republika, Čehijas Republika, Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste, kā arī Eiropas Komisija. Visi šie lietas dalībnieki, izņemot Apvienoto Karalisti, piedalījās arī 2018. gada 10. septembra tiesas sēdē.

V. Juridiskais vērtējums

39. Konstitucionālās tiesas jautājumu mērķis ir divu starptautisku Savienības konvenciju un divu Savienības direktīvu interpretācija attiecībā uz līdzīgiem tiesību jautājumiem, proti, vai elektroenerģijas ražošanas laikposma pagarināšanai atomelektrostacijā (par to C un D daļā), kas ir veikta ar tiesību aktu (par to B daļā), kā projektam ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums, kā arī, vai drīkst atkāpties no iespējamiem pienākumiem veikt ietekmes uz vidi novērtējumu (par to E daļā). Šos tiesību jautājumus vispirms izvērtēšu no IVN direktīvas skatupunkta, lai pēc tam pārbaudītu, kādā mērā secinājumu ietekmē abas konvencijas. Taču jautājumus par Dzīvotņu direktīvu ir jāaplūko atsevišķi (par to F daļā). Tā kā atbilžu sniegšana uz jautājumiem netieši norāda, ka pastāv liela varbūtība, ka ir noticis procedūras noteikumu pārkāpums, nobeigumā es aplūkošu, ciktāl ir iespējams saglabāt tāda pasākuma sekas, kas tika pieņemts, pārkāpjot noteikumus par ietekmes uz vidi novērtējumu (par to G daļā). Tomēr vispirms ir jāatbild uz jautājumu, vai EAEK līgums nepieļauj Savienības tiesību piemērošanu pamatlietā (par to A daļā).

A. Par Savienības tiesību piemērošanu kodolenerģijai

40. Visi tiesību akti, kas ir lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets, tika balstīti uz attiecīgo kompetenci vides jomā, kas šobrīd ir noteikta LESD 192. pantā, kā arī konvenciju gadījumā – uz attiecīgajā laikā piemērojamo procesuālo noteikumu par ārējās kompetences īstenošanu.

41. Tomēr atbilstoši EAEKL 106.a panta 3. punktam EAEK līgumā un LESD nav paredzētas atkāpes no šā Līguma noteikumiem¹³. Tāpēc vispirms ir jāpārbauda, vai abu konvenciju vai abu direktīvu piemērošana elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijās laikposma pagarināšanai varētu nozīmēt tādu atkāpi.

¹³ Spriedums, 2015. gada 12. februāris, Parlaments/Padome (C-48/14, EU:C:2015:91, 38. punkts).

42. Atkāpe katrā ziņā ir jāizslēdz tad, ja attiecīgās Savienības tiesību normas skar jautājumus, kuri nav regulēti EAEK līgumā vai uz tā pamata¹⁴.

43. Šajā ziņā it īpaši ir jāapsver EAEK līguma II sadaļas 3. nodaļas normas par veselības aizsardzību kodolenerģijas jomā. Šīs normas ir jāinterpretē plaši, lai nodrošinātu to lietderīgo iedarbību¹⁵. Tāpēc administratīvu atļauju izsniegšana atomelektrostaciju būvniecībai un ekspluatācijai ietilpst EAEK līguma piemērošanas jomā, ciktāl ir runa par veselības aizsardzību no apdraudējuma, ko iedzīvotājiem rada jonizējošais starojums¹⁶.

44. Šajā ziņā vispirms ir jāatzīmē, ka šī EAEK līguma piemērošanas joma attiecībā uz iedzīvotāju aizsardzību nevar būt šķērslis Dzīvotņu direktīvas piemērošanai. Tās mērķis ir nevis iedzīvotāju, bet gan dabisko dzīvotņu un savvaļas sugu aizsardzība.

45. Taču arī attiecībā uz ietekmes uz vidi novērtējumu, kas ir regulēts IVN direktīvā, kā arī Espo un Orhūsas konvencijās, uz EAEK līguma normu pamata atbilstoši noteikumi netika pieņemti. Turklāt tajā paredzētie ietekmes uz vidi novērtējumi neattiecas tikai uz iedzīvotāju aizsardzību pret jonizējošo starojumu, bet gan ietver *visu* būtisko ietekmi uz vidi, kas varētu rasties no attiecīgajiem projektiem.

46. Turklāt arī Savienības likumdevējs ir acīmredzami uzskatījis, ka EAEK līgums pieļauj konvencijas un IVN direktīvu, jo noteikumos ir tieši paredzēts ietekmes uz vidi novērtējums atomelektrostacijām¹⁷, lai gan tomēr papildus tie nebalstās uz EAEK līgumu.

47. Beļģija gan norāda, ka Savienības tiesību piemērošana nedrīkst būt pretrunā arī EAEK līguma mērķiem, it īpaši energoapgādes drošības mērķim atbilstoši EAEKL 2. panta d) punktam, lai gan šajā tiesību normā ir runa par rūdas un kodoldegvielas piegādi. Nešķiet, ka tas ietekmētu ietekmes uz vidi novērtējumu vai sabiedrības dalību.

48. Līdz ar to pārējie lietas dalībnieki un Konstitucionālā tiesa pamatoti vienprātīgi uzskata, ka EAEK līgums pieļauj lietā aplūkoto konvenciju un direktīvu piemērošanu.

B. Tiesību akti ietekmes uz vidi novērtējumā

49. Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu otrais, ceturtais un septītais jautājums attiecas uz apstākli, ka elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas laikposms atomelektrostacijām *Doel 1 un 2* tika pagarināts ar tiesību aktu. Tāpēc Konstitucionālā tiesa jautā, vai tiesību aktam atbilstoši Espo un Orhūsas konvencijām, kā arī IVN direktīvai ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums.

50. Atbilstoši IVN direktīvas 1. pantam 4. punktam šī direktīva neattiecas uz projektiem, kuru sīku izklāstu pieņem ar īpašu valsts tiesību aktu, jo šīs direktīvas mērķi, tostarp sniegt informāciju, tiek sasniegti likumdošanas procesā.

51. Turpretim no Espo konvencijas tiesību akti tieši nav izslēgti. Orhūsas konvencijas 2. panta 2. punktā gan ir ietverta tiesiskā regulējuma atruna. Taču tā ir formulēta tādējādi, ka ir izslēgtas tikai tās struktūras un institūcijas, kas pilda *likumdevēja funkcijas*.

14 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 1990. gada 29. marts, Grieķija/Padome (C-62/88, EU:C:1990:153, 17. punkts), un 2005. gada 12. aprīlis, Komisija/Apvienotā Karaliste (C-61/03, EU:C:2005:210, 44. punkts), kā arī atzinumu 1/94 (PTO līgumam pievienotie līgumi), 1994. gada 15. novembris (EU:C:1994:384, 24. punkts).

15 Spriedumi, 2002. gada 10. decembris, Komisija/Padome (Konvencija par kodoldrošību, C-29/99, EU:C:2002:734, 78. punkts), un 2009. gada 27. oktobris, ČEZ (C-115/08, EU:C:2009:660, 100. punkts).

16 Spriedums, 2009. gada 27. oktobris, ČEZ (C-115/08, EU:C:2009:660, 105. punkts). Skat. arī spriedumu, 2002. gada 10. decembris, Komisija/Padome (Konvencija par kodoldrošību, C-29/99, EU:C:2002:734, 89. punkts).

17 Espo konvencijas I pielikuma 2. punkts, Orhūsas konvencijas I pielikuma 1. punkta piektais ievilkums un IVN direktīvas I pielikuma 2. punkta b) apakšpunkts.

52. Tāpēc abas konvencijas varētu saprast tādējādi, ka tās aptver arī likumdevēja aktus, ja tas ir rīkojies nevis kā likumdevējs, tātad pildījis likumdevēja funkcijas, bet gan kā projektu apstiprinoša administratīva iestāde¹⁸.

53. Pirmajā mirklī šķiet, ka priekšroka dodama tādai, salīdzinot ar IVN direktīvu, paplašinātai ietekmes uz vidi piemērošanas jomai, jo pretējā gadījumā varētu pastāvēt apiešanas risks, kas varētu rasties tieši lielajos projektos, kuri ietekmētu vidi īpaši spēcīgi.

54. Tāda apiešana varētu pārkāpt ne tikai abas konvencijas, bet arī vispārējo starptautisko pienākumu veikt ietekmes uz vidi novērtējumu. Kā uzskata Starptautiskā Tiesa (ST), visām valstīm ir pienākums veikt ietekmes uz vidi novērtējumu, ja pastāv risks, ka plānotajai vai ierosinātajai darbībai pārrobežu kontekstā varētu būt būtiska negatīva ietekme¹⁹. Valstis atbilstoši vispārējam starptautisko tiesību principam, kas, piemēram, ir izteikts Vīnes konvencijas par starptautiskajām līgumtiesībām²⁰ 27. un 46. pantā, nevar atsaukties uz savām iekšējām tiesību sistēmām, ieskaitot savu iekšējo kompetenču sadalījumu, lai attaisnotu starptautisko pienākumu pārkāpumu. Šajā ziņā Savienības tiesībās ir spēkā tie paši principi²¹. Atbilstoši tam pa šo laiku, pamatojoties uz Direktīvu 2014/52/ES²², pārformulētais izņēmums attiecībā uz īpašu valsts tiesību aktu IVN direktīvas 2. panta 5. punktā, redakcijā, kas vēl nav piemērojama pamatlietā, arī izslēdz piemērošanu uz pārrobežu ietekmes uz vidi novērtējumu atbilstoši 7. pantam.

55. Taču galu galā Tiesai šajā lietā nav jālemj, kādas sekas ir šai šķietamajai pretrunai starp IVN direktīvas 1. panta 4. punktu, kā arī Espo un Orhūsas konvencijām. Tās sniegtā 1. panta 4. punkta interpretācija rezultātā nepieļauj konvenciju pārkāpumu.

56. Par IVN direktīvas 1. panta 4. punktu Tiesa ir spriedusi, ka atbilstoši tam projekti ir atbrīvoti no novērtējuma procedūras, ja ir izpildīti divi nosacījumi. *Pirmkārt*, projekta sīkam izklāstam ir jātiek pieņemtam ar īpašu tiesību aktu; *otrkārt*, šīs direktīvas mērķiem, tostarp sniegt informāciju, ir jātiek sasniegtiem likumdošanas procesā²³.

57. Pirmais nosacījums ir saistīts ar prasību, lai leģislatīvajam aktam būtu tādas pašas pazīmes kā piekrišanai IVN direktīvas 1. panta 2. punkta izpratnē²⁴. Ciktāl lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu skar šo punktu, es tam pievērsīšos saistībā ar elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas laikposma pagarināšanu²⁵.

18 Par Orhūsas konvencijas piemērošanu līdzīgiem pasākumiem Apvienotajā Karalistē skat. Orhūsas konvencijas Atbilstības komitejas 2013. gada 23. oktobra konstatējumus un ieteikumus, *Ewing*/Apvienotā Karaliste (ACCC/C/2011/61, ECE/MP.PP/C.1/2013/13, *Hybrid Bill*, 54. punkts). Par šo komiteju skat. manus secinājumus lietā *Edwards* (C-260/11, EU:C:2012:645, 8. punkts). Tomēr citādi ir spriedumos, 2011. gada 18. oktobris, *Boxus* u.c. (no C-128/09 līdz C-131/09, C-134/09 un C-135/09, EU:C:2011:667, 50. punkts), un 2012. gada 16. februāris, *Solvay* u.c. (C-182/10, EU:C:2012:82, 43. punkts).

19 ST spriedumi, 2010. gada 20. aprīlis, *Pulp Mills on the River Uruguay* (Argentīna/Urugvaja), *I.C.J. Reports 2010*, 14. lpp., 204. punkts, un 2015. gada 16. decembris, *Certain Activities Carried Out by Nicaragua in the Border Area* (Kostarika/Nikaragva) un *Construction of a Road in Costa Rica along the San Juan River* (Nikaragva/Kostarika), *I.C.J. Reports 2015*, 665. lpp., 104. punkts.

20 Noslēgts 1969. gada 23. maijā (*United Nations Treaty Series*, 1155. sējums, 331. lpp.).

21 Skat., piemēram, spriedumus, 1970. gada 5. maijs, Komisija/Beļģija (77/69, EU:C:1970:34, 15. punkts), un 2003. gada 9. decembris, Komisija/Itālija (C-129/00, EU:C:2003:656, 29. punkts), kā arī atzinumu 1/09 (Nolīgums, ar ko izveido vienotu sistēmu strīdu izskatīšanai patentu jomā), 2011. gada 8. marts (EU:C:2011:123, 86. punkts).

22 Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (2014. gada 16. aprīlis) (OV 2014, L 124, 1. lpp.).

23 Spriedumi, 1999. gada 16. septembris, *WWF* u.c. (C-435/97, EU:C:1999:418, 57. punkts); 2011. gada 18. oktobris, *Boxus* u.c. (no C-128/09 līdz C-131/09, C-134/09 un C-135/09, EU:C:2011:667, 37. punkts), kā arī 2016. gada 17. novembris, *Stadt Wiener Neustadt* (C-348/15, EU:C:2016:882, 26. punkts).

24 Spriedumi, 1999. gada 16. septembris, *WWF* u.c. (C-435/97, EU:C:1999:418, 58. punkts); 2011. gada 18. oktobris, *Boxus* u.c. (no C-128/09 līdz C-131/09, C-134/09 un C-135/09, EU:C:2011:667, 38. un 39. punkts), kā arī 2016. gada 17. novembris, *Stadt Wiener Neustadt* (C-348/15, EU:C:2016:882, 27. punkts).

25 Skat. turpinājumā 63. un nākamos punktus.

58. Otrais nosacījums ir saistīts ar prasību, lai IVN direktīvas mērķi tiktu sasniegti likumdošanas procesā. Šajā ziņā no 2. panta 1. punkta ir jāsecina, ka šīs direktīvas galvenais mērķis ir garantēt, lai attiecībā uz projektiem, kam varētu būt būtiska ietekme uz vidi, it īpaši to rakstura, vēriena vai atrašanās vietas dēļ, “pirms atļaujas izsniegšanas” tiktu veikts to ietekmes uz vidi novērtējums²⁶.

59. No tā izriet, ka projekta pieņemšanas brīdī likumdevēja rīcībā ir jābūt pietiekamai informācijai. Šajā ziņā informācijai, kas attīstītājam ir jāsniedz, ir jāietver vismaz projekta apraksts, kurā ir iekļauta informācija par tā atrašanās vietu, koncepciju un apjomu, to pasākumu apraksts, kas ir paredzēti, lai izvairītos no ievērojamām negatīvām sekām vai tās samazinātu un, ja iespējams, kompensētu, kā arī dati, kuri ir vajadzīgi, lai identificētu un novērtētu galvenās sekas, kas projektam var būt attiecībā uz vidi²⁷.

60. Neskaitot informācijas sniegšanu, likumdošanas procesā ir jānodrošina arī pietiekama sabiedrības līdzdalība. Kā norādīts 16., 17. un 19. apsvērumā – arī tas ir būtisks IVN direktīvas mērķis. Tas katrā ziņā ietver arī pārrobežu sabiedrības līdzdalību, jo ar direktīvu atbilstoši 15. apsvērumam ir jānodrošina Espo konvencijas īstenošana.

61. Līdz ar to abu konvenciju prasībām jābūt izpildītām, ja ar tiesību akta pieņemšanu tiek īstenoti IVN direktīvas mērķi.

62. Tāpēc uz lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu otro, ceturto un septīto jautājumu ir jāatbild, ka atbilstoši IVN direktīvas 1. panta 4. punktam no šīs direktīvas piemērošanas jomas ir izslēgti tikai tie projekti, kuru sīks izklāsts ir ticis pieņemts ar īpašu tiesību aktu tādējādi, ka šīs direktīvas mērķi ir tikuši sasniegti likumdošanas procesā. Valsts tiesai, ņemot vērā gan izdotā tiesību akta saturu, gan visu likumdošanas procesu, kādā šis tiesību akts ir pieņemts, un it īpaši sagatavošanas darbus un parlamentārās debātes, ir jāpārlicinās, vai tiesību akts atbilst projektam piešķirtajai atļaujai un vai direktīvas mērķi tiek sasniegti likumdošanas procesā²⁸.

C. Par elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas laikposma pagarināšanu

63. IVN direktīvas, respektīvi, Espo un Orhūsas konvenciju, mērķiem tomēr ir jābūt izpildītiem tikai tad, ja attiecīgais pasākums ietilpst to piemērošanas jomā. Šajā kontekstā Konstitucionālā tiesa, uzdodot pirmo jautājumu, trešā jautājuma a) daļu un piektā jautājuma a) daļu, kā arī sestā jautājuma a) daļas pirmo daļu, vēlas noskaidrot, vai elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas laikposma pagarināšana abās atomelektrostacijās ir jāuzskata par projektu.

1. Projekta jēdziens IVN direktīvā

64. Tādējādi ar sestā jautājuma a) daļas pirmo daļu ir jānoskaidro, vai elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas atomelektrostacijās laikposma pagarināšana ir projekts IVN direktīvas izpratnē.

65. IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunktā projekts ir definēts kā “celtniecības darbu vai citu ierīkošana vai programmu izpilde” (pirmais ievilkums), kā arī kā “cita iejaukšanās dabiskajā apkārtņē un ainavā, to skaitā iejaukšanās, kas saistīta ar minerālo resursu ieguvī” (otrais ievilkums).

26 Spriedumi, 2011. gada 18. oktobris, *Boxus* u.c. (no C-128/09 līdz C-131/09, C-134/09 un C-135/09, EU:C:2011:667, 41. punkts), kā arī 2016. gada 17. novembris, *Stadt Wiener Neustadt* (C-348/15, EU:C:2016:882, 29. punkts).

27 Spriedumi, 2011. gada 18. oktobris, *Boxus* u.c. (no C-128/09 līdz C-131/09, C-134/09 un C-135/09, EU:C:2011:667, 43. punkts), kā arī 2016. gada 17. novembris, *Stadt Wiener Neustadt* (C-348/15, EU:C:2016:882, 30. punkts).

28 Skat. spriedumu, 2011. gada 18. oktobris, *Boxus* u.c. (no C-128/09 līdz C-131/09, C-134/09 un C-135/09, EU:C:2011:667, 48. punkts).

66. Šajā ziņā Tiesa ir nospriedusi, ka jēdziens “projekts” attiecas uz darbiem vai iejaukšanos, lai izmainītu vietas fizisko izskatu²⁹. Līdz ar to vienīgi jau esošas atļaujas pagarināšana projektam, kas nav saistīts ar vietas fiziskā izskata izmaiņšanu, īstenošana nevar tikt kvalificēta kā projekts IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē³⁰.

67. Šī IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta interpretācija gan ir pieņemama, pamatojoties uz šīs normas tekstu, taču neatbilst Espo un Orhūsas konvencijām.

2. Projekta jēdziens Espo konvencijā

68. Projekta jēdziens Espo konvencijā Konstitucionālās tiesas jautājumos gan nav tieši minēts, taču gan pirmajā jautājumā, gan arī trešā jautājuma a) daļā uz to galu galā ir atsauce. It īpaši pirmajā jautājumā netiek jautāts, vai abi tajā minētie dokumenti ir saistoši – šī prasība tajā nepavisam nav minēta. Drīzāk ar šo jautājumu ir jānoskaidro, vai tajā paustais juridiskais viedoklis, ka atomelektrostacijas atļaujas pagarināšana ir projekts, ir pareizs. Galu galā tā ir arī trešā jautājuma a) daļas būtība.

a) Tiesas interpretēšanas pilnvaras

69. Lai izskatītu Espo konvencijas projekta jēdzienu, vispirms ir jānoskaidro, vai Tiesai vispār ir tiesības interpretēt konvenciju.

70. Tā kā toreizējā Eiropas Kopiena ir apstiprinājusi Espo konvenciju, tās noteikumi atbilstoši LESD 216. panta 2. punktam tagad ir neatņemama Savienības tiesību sistēmas daļa³¹.

71. Lai gan Kopiena un visas tās dalībvalstis noslēdza Orhūsas konvenciju saskaņā ar dalīto kompetenci³², Tiesas kompetencē, ja vēršanās tajā notiek atbilstoši LESD 267. pantam, ir noteikt pienākumu, kurus uzņēmusies Savienība, un pienākumu, kuri paliek vienīgi dalībvalstu kompetencē, sadalījumu un (lai sasniegtu šo mērķi) interpretēt konvencijas tiesību normas³³. Turklāt, ja Tiesa secina, ka attiecīgā tiesību norma ietilpst pienākumos, kurus ir uzņēmusies Savienība, tās interpretācija arī ietilpst tās kompetencē.

72. Espo konvencijā attiecībā uz atļaujas piešķiršanu noteiktām darbībām ir paredzēta pārrobežu sabiedrības dalība un ietekmes uz vidi novērtējums. Lielākā daļa no šīm tiesību normām tika transponēta ar IVN direktīvu, it īpaši 7. pantu, kas nozīmē, ka tās attiecas uz jomu, kuru lielā mērā regulē Savienības tiesības. Šī iemesla dēļ vien Tiesai ir kompetence interpretēt vismaz tos konvencijas noteikumus, kuri attiecas uz šo ietekmes uz vidi novērtējumu³⁴.

29 Spriedumi, 2011. gada 17. marts, *Brussels Hoofdstedelijk Gewest* u.c. (C-275/09, EU:C:2011:154, 24. punkts), un 2012. gada 19. aprīlis, *Pro-Braine* u.c. (C-121/11, EU:C:2012:225, 31. punkts).

30 Spriedumi, 2011. gada 17. marts, *Brussels Hoofdstedelijk Gewest* u.c. (C-275/09, EU:C:2011:154, 24. punkts), un 2012. gada 19. aprīlis, *Pro-Braine* u.c. (C-121/11, EU:C:2012:225, 32. punkts).

31 Spriedumi, 2011. gada 8. marts, *Lesoochranárske zoskupenie* (C-240/09, EU:C:2011:125, 30. punkts); 2018. gada 15. marts, *North East Pylon Pressure Campaign* un *Sheehy* (C-470/16, EU:C:2018:185, 46. punkts), un 2018. gada 11. jūlijs, *Bosphorus Queen Shipping* (C-15/17, EU:C:2018:557, 44. punkts).

32 Eiropas Ekonomikas kopienas paziņojums par savas kompetences robežām saskaņā ar Espo (Somija) Konvencijas par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā 17. panta 5. punktu (Padomes dokuments 8931/96, B pielikums, pieejams arī https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-4&chapter=27&lang=en#EndDec).

33 Spriedums, 2011. gada 8. marts, *Lesoochranárske zoskupenie* (C-240/09, EU:C:2011:125, 31. punkts un tajā minētā judikatūra).

34 Skat. spriedumus, 2002. gada 19. marts, *Komisija/Īrija* (C-13/00, EU:C:2002:184, 20. punkts); 2004. gada 7. oktobris, *Komisija/Francija* (C-239/03, EU:C:2004:598, 29.–31. punkts); 2011. gada 8. marts, *Lesoochranárske zoskupenie* (C-240/09, EU:C:2011:125, 36. punkts), un 2014. gada 4. septembris, *Komisija/Padome* (C-114/12, EU:C:2014:2151, 102. punkts).

73. Turklāt, pat ja pieņemtu, ka noteikti projekti ietilpst ekskluzīvā dalībvalstu kompetencē, pastāv zināma interese – lai izvairītos no atšķirīgām interpretācijām nākotnē –, lai Savienības tiesību norma, kas var būt piemērojama gan situācijām, uz kurām attiecas valsts tiesības, gan situācijām, uz kurām attiecas Savienības tiesības, tiktu interpretēta vienveidīgi, neatkarīgi no apstākļiem, kādos tā ir jāpiemēro³⁵.

74. Tātad Tiesas kompetencē ir interpretēt konvenciju saistībā ar ietekmes uz vides novērtējumu.

b) Projekta jēdziens Espo konvencijā

75. Atbilstoši Espo konvencijas 1. panta 5. punktam “paredzētas darbības” jēdziens ietver jebkuru projektu vai jebkuras nozīmīgas izmaiņas projektā. Šī definīcija attiecībā uz projekta jēdzienu ir acīmredzami aplūgta, jo atšķirībā no definīcijas IVN direktīvā tajā trūkst nepieciešamo darbību precīzs apraksts.

76. Tomēr var izmantot Espo konvencijas I pielikumā minētos konkrētos projektus, lai precīzāk noteiktu projekta jēdzienu³⁶. Tieši šie projekti ietilpst konvencijas piemērošanas jomā un var radīt pienākumu veikt ietekmes uz vidi novērtējumu.

77. Dažus projektu veidus raksturo noteiktas darbības, piemēram, lielu platību *atmežošana* (Espo konvencijas I pielikuma 17. punkts) vai automaģistrāļu, ātrgaitas šoseju, tālsatiksmes dzelzceļa līniju, kā arī noteiktu lidostu *būve* (7. punkts). Turpretim lielākā daļa no projektu veidiem ietver noteiktus iekārtu veidus vai struktūras, piemēram, naftas pārstrādes rūpnīcas (1. punkts), liela mēroga iekārtas sākotnējai čuguna un tērauda kausēšanai un krāsaino metālu ražošanai (4. punkts) vai kompleksas ķīmiskās rūpniecības iekārtas (6. punkts).

78. Atomelektrostacijas (Espo konvencijas I pielikuma 2. punkts) ietilpst šajā otrajā kategorijā. Espo konvencijas Īstenošanas komiteja no tā ir pamatoti secinājusi, ka ne tikai kodolreaktora būve un pirmā iedarbināšana, bet arī turpmāka ekspluatācija, kas pārsniedz sākotnēji atļaujā norādīto kodolreaktora kalpošanas laiku, ir projekts. Arī šāda ekspluatācija var radīt būtisku negatīvu ietekmi pārrobežu kontekstā³⁷. Tātad arī atomelektrostacijas atļaujas pagarināšana ir projekts.

79. Beļģija gan apgalvo, ka lietā aplūkoto atomelektrostaciju ekspluatācijas atļaujas termiņš nav ierobežots. Esot ticis pagarināts vienīgi elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas laikposms.

80. Taču atomelektrostacijas ekspluatācija nav pašmērķis. Drīzāk to attaisno tikai elektroenerģijas ražošana. Ja atomelektrostaciju *Doel 1* un *2* elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas laikposms netiktu pagarināts, elektroenerģijas ražošana tajās nevarētu tikt atsākta vai būtu jāpārtrauc. Šī iemesla dēļ atomelektrostacija *Doel 1* pat tika uz laiku apstādināta, līdz kamēr likums stājās spēkā. Tāpēc situācija ir pilnībā salīdzināma ar gadījumu, ko ir izvērtējusi Īstenošanas komiteja³⁸.

81. Svarīgāks ir Čehijas Republikas iebildums, ka atbilstoši līdzšinējiem apsvērumiem atkārtots ietekmes uz vidi novērtējums atomelektrostacijai, kurai jau ir piešķirta atļauja, būtu atkarīgs tikai no tā, vai attiecīgā valsts ir noteikusi atļaujas termiņu.

35 Spriedumi, 2011. gada 8. marts, *Lesoochranárske zoskupenie* (C-240/09, EU:C:2011:125, 42. punkts), un 2018. gada 15. marts, *North East Pylon Pressure Campaign* un *Sheehy* (C-470/16, EU:C:2018:185, 50. punkts).

36 Līdzīgi Tiesa rikoja 2011. gada 17. marta spriedumā *Brussels Hoofdstedelijk Gewest* u.c. (C-275/09, EU:C:2011:154, 26.–28. punkts), lai apstiprinātu savu interpretāciju IVN direktīvas projekta jēdzienam.

37 *Report of the Implementation Committee on its thirtieth session*, 2014. gada 14. augusts, ECE/MP.EIA/IC/2014/2, pielikums (Rivnes atomelektrostacija), 37. punkts.

38 Turpat, 41.–45. punkts.

82. Tomēr šis iebildums nekādi nemaina faktu, ka atļaujas pagarināšana var radīt būtisku ietekmi, un tāpēc ietekmes uz vidi novērtējuma veikšana atbilst ne tikai Espo konvencijas tekstam, bet arī tās mērķiem.

83. Principā arī attiecībā uz atomelektrostacijām un līdzīgām iekārtām, kurām atļaujas ir izsniegtas uz neierobežotu laiku, būtu lietderīgi ar regulāriem intervāliem pēc sabiedrības uzklaušanās lemt par to, vai, ņemot vērā to ietekmi uz vidi, ir jāturpina to ekspluatācija. Apstākļi, ka tas nav paredzēts Espo konvencijā, neattaisno faktiski nepieciešamo lēmumu par turpmāko ekspluatāciju izslēgšanu no konvencijas piemērošanas jomas.

84. Turklāt attiecībā uz Orhūsas konvenciju izrādīsies, ka arī citos tiesību aktos paredzētā atomelektrostacijām piešķirto atļauju pārskatīšana var pamatot pienākumu nodrošināt sabiedrības dalību un ietekmes uz vidi novērtējumu³⁹.

85. Tomēr ir jāatzīmē, ka darbības kvalificēšanai par projektu Espo konvencijas 1. panta 5. punkta un I pielikuma izpratnē atšķirībā no projektiem atbilstoši IVN direktīvas 4. panta 1. punktam un I pielikumam nebūt nav nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums. Saistībā ar Espo konvencijas 2. panta 3. punktu tiek apgalvots – un tas nav neapstrīdams –, ka atbilstoši I pielikumam projektam varētu būt būtiska nelabvēlīga pārrobežu ietekme uz vidi un tādēļ ietekmes uz vidi novērtējums bija nepieciešams. Tas ir uzsvērts it īpaši konvencijas 3. panta 7. punktā, kurā strīdu izskatīšanai ir paredzēts starpvalstu process, lai konstatētu tādas ietekmes ticamību.

86. Tomēr par to, ka elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijā laikposma pagarināšanai varētu būt būtiska nelabvēlīga pārrobežu ietekme uz vidi, liecina tostarp tas, ka atbilstoši palielinās gan nopietna negadījuma risks, gan arī radīto atkritumu daudzums. Ja netiek veikti drošības pasākumi, turklāt ir jābažījas par to, ka negadījuma riski saistībā ar iekārtas nolietošanu nesamērīgi palielināsies. Tāpēc elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijās laikposma pagarināšanai var būt būtiska nelabvēlīga pārrobežu ietekme uz vidi, kas pamato ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanu. Turklāt attiecībā uz pamatlietu ir jāatgādina, ka atomelektrostācijas atrodas tiešā Nīderlandes tuvumā, un nopietna negadījumā, domājams, ciestu arī citas dalībvalstis.

87. Ietekmes uz vidi novērtējums saistībā ar elektroenerģijas ražošanas laikposma pagarināšanu turklāt ir lietderīgs arī tāpēc, ka atomelektrostācijas ilggadējas ekspluatācijas laikā parasti tiek iegūti jauni zinātniski pierādījumi par riskiem, kuri ir ar to saistīti un kurus līdz šim vēl nevarēja ņemt vērā⁴⁰. Kā apgalvo Portugāle, tieši attiecībā uz vairākām vecām iekārtām ietekmes uz vidi novērtējums ar sabiedrības dalību nekad vēl nav ticis veikts.

88. Turpretim, ja atomelektrostaciju izmantošanas termiņi tiek pagarināti par ļoti īsiem laikposmiem, parasti nevajadzētu prasīt veikt ietekmes uz vidi novērtējumu. Proti, tādi pagarinājumi parasti nevar izraisīt būtisku nelabvēlīgu ietekmi uz vidi. Tomēr Tiesai nav jālemj par to, kur tieši ir jānovelk robeža, jo ar to vien, ka notiek termiņa pagarināšana uz desmit gadiem, katrā ziņā pietiek, lai rastos tādas ietekmes uz vidi risks.

89. Līdz ar to uz pirmo jautājumu un trešā jautājuma a) daļu ir jāatbild, ka elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas laikposma pagarināšana uz desmit gadiem ir projekts Espo konvencijas 1. panta 5. punkta un I pielikuma 2. punkta izpratnē, kam atbilstoši 2. panta 3. punktam ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums pārrobežu kontekstā, jo tas var radīt būtisku nelabvēlīgu pārrobežu ietekmi uz vidi.

39 Skat. turpinājumā 98. punktu.

40 *Report of the Implementation Committee on its thirtieth session*, 2014. gada 14. augusts, ECE/MP.EIA/IC/2014/2, pielikums (Rivnes atomelektrostacija), 42. punkts.

3. Projekta jēdziens Orhūsas konvencijā

90. Piektā jautājuma a) daļa ir par to, kā piemērot Orhūsas konvencijas 6. pantu, noteikumus par sabiedrības dalību un ietekmes uz vidi novērtējumu, ja tiek pagarināts elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijā laikposms.

a) Pagarināšana kā “projekts”

91. Orhūsas konvencijas 6. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir paredzēts, ka 6. pantu piemēro attiecībā uz lēmumiem par to, vai atļaut veikt ierosinātās darbības, kas uzskaitītas I pielikumā. Turklāt jēdziens “darbība” atbilst IVN direktīvā izmantotajam jēdzienam “projekts”.

92. Orhūsas konvencijas I pielikuma 1. punkta piektajā ievilkumā tiek minētas “atomelektrostacijas” un attiecībā uz komerciālo izmantošanu nekāda robežvērtība nav noteikta. Atšķirībā no Espo konvencijas nav nepieciešams novērtējums, vai tādām projektam konkrētā gadījumā ir būtiska nelabvēlīga ietekme uz vidi.

93. Ar strīdā aplūkoto likumu elektroenerģijas ražošana abās atomelektrostacijās tika atļauta uz nākamajiem desmit gadiem. Kā uzsver Beļģija un *Electrabel*, atomelektrostacijām turklāt ir beztermiņa ekspluatācijas atļauja, kas no elektroenerģijas ražošanas ierobežošanas laikā skatupunkta netika apšaubīta. Tomēr, kā jau ir norādīts saistībā ar Espo konvenciju⁴¹, elektroenerģijas ražošana ir atomelektrostaciju ekspluatācijas pamatā. Tāpēc ir jāuzskata, ka atļauja ražot elektroenerģiju atomelektrostacijā ir arī atļauja darbībai “atomelektrostacijas” atbilstoši Orhūsas konvencijas I pielikuma 1. punkta piektajam ievilkumam.

94. Kas attiecas uz apstākli, ka tiek pagarināta esoša atļauja, – Orhūsas konvencijas 6. panta 1. punkta a) apakšpunkts neattiecas tikai uz pirmreizēju darbības atļauju. Tāpēc šis noteikums principā attiecas arī uz atkārtotu darbības atļauju.

95. Proti, Orhūsas konvencijā ir ietverti īpaši noteikumi par atļauju pārskatīšanu (6. panta 10. punkts) un grozīšanu (I pielikuma 22. punkts). Taču, kā izklāstīšu turpinājumā, šie noteikumi nav prioritāri attiecībā pret 6. panta 1. punkta a) apakšpunkta un I pielikuma 1. punkta piektā ievilkuma piemērošanu elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas laikposma pagarināšanai.

b) Atļauju pārskatīšana kā “projekts”

96. Pirmajā brīdī var šķist, ka Orhūsas konvencijas 6. panta 10. punkts varētu būt *lex specialis* attiecībā pret 6. panta 1. punkta a) apakšpunktu. Saskaņā ar to katra puse nodrošina, ka gadījumos, kad valsts iestāde *pārskata* vai *atjaunina* kādas šā panta 1. punktā minētās darbības īstenošanas nosacījumus, šā panta 2.–9. punkta noteikumus piemēro *mutatis mutandis*, ja tas ir lietderīgi. Šajos punktos ir noteikts, kā ir īstenojama sabiedrības dalība un ietekmes uz vidi novērtējums.

97. Elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas laikposma pagarināšana gan bija saistīta ar ekspluatācijas nosacījumu pārskatīšanu un atjaunināšanu, proti, ar nolīgtajiem drošības pasākumiem. Tāpēc šī iemesla dēļ vien arī varētu būt nepieciešama sabiedrības dalība un ietekmes uz vidi novērtējums⁴².

41 Skat. iepriekš 80. punktu.

42 Skat. Orhūsas konvencijas Atbilstības komitejas 2011. gada 12. maija konstatējumus un ieteikumus, *Global 2000 [Friends of the Earth Austria]* /Slovākija (ACCC/C/2009/41, ECE/MP.PP/2011/11/Add.3, Mohovces atomelektrostacija, 55.–57. punkts).

98. Taču atomelektrostaciju atļaujas pārskatīšana vai atjaunināšana galu galā nav īpašais atomelektrostacijas atļaujas veids, kas attiecas uz elektroenerģijas ražošanas laikposma pagarināšanu. Tāpēc Orhūsas konvencijas 6. panta 10. punkts attiecībā pret 6. panta 1. punkta a) apakšpunktu nav *lex specialis*.

99. Šis iespējamais pienākums nodrošināt sabiedrības dalību un veikt ietekmes uz vidi novērtējumu, pamatojoties uz atomelektrostacijas atļaujas pārskatīšanu un atjaunināšanu, tomēr atspēko Čehijas Republikas iebildumu, ka projekta jēdziena piemērošana atļauju termiņa pagarināšanai esot pretrunīga, jo tajā neietilpst atomelektrostacijas, kuru atļaujas ir beztermiņa⁴³. Vīnes konvencijas par kodoldrošību⁴⁴ 14. pantā un Direktīvas 2009/71/Euratom⁴⁵ 6. panta 2. punktā paredzētā regulārā atomelektrostaciju drošības pārbaude, ņemot vērā Orhūsas konvencijas 6. panta 10. punktu, var būt pamats nodrošināt sabiedrības dalību un veikt ietekmes uz vidi novērtējumu. Turklāt Beļģija norāda, ka tās iestādes šādas pārskatīšanas gadījumā veic ietekmes uz vidi novērtējumu. Attiecībā uz liela mēroga iekārtām Direktīvā par rūpnieciskajām emisijām⁴⁶ arī ir paredzēts pārskatīšanas pienākums.

c) *Izmaiņas vai paplašinājums kā “projekts”*

100. Orhūsas konvencijas I pielikuma 22. punkta pirmajā teikumā ir paredzēts, ka uz jebkurām darbību izmaiņām vai paplašinājumu attiecas 6. panta 1. punkta a) apakšpunkts, ja tās, aplūkotas atsevišķi, sasniedz šajā pielikumā minētos kritērijus/robežvērtības. Arī tas varētu būt *lex specialis* attiecībā pret 6. panta 1. punkta a) apakšpunktu kopā ar I pielikuma 1. punkta piekto ievilkumu.

101. Elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijā laikposma pagarināšana būtu šīs darbības paplašināšana laika ziņā, un noligtie drošības pasākumi ietilpst izmaiņu jēdzienā. Tā kā atomelektrostacijām attiecībā uz komerciālo elektroenerģijas ražošanu nav paredzētas nekādas robežvērtības, līdz ar to arī šis tiesiskais regulējums prasa sabiedrības dalību⁴⁷.

102. Tomēr Orhūsas konvencijas I pielikuma 22. punkta pirmais teikums attiecībā pret I pielikuma 1. punkta piekto ievilkumu elektroenerģijas rūpniecības ražošanas laikposma pagarināšanas gadījumā nav *lex specialis*. Tas tādēļ, ka iekārtas ekspluatācijas termiņa pagarināšana atšķiras no “vienkāršām” izmaiņām vai paplašinājuma jau ar to vien, ka nepagarināšanas gadījumā darbība tiktu apturēta.

d) *Starpsecinājums*

103. Līdz ar to uz piektā jautājuma a) daļu ir jāatbild, ka elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas laikposma pagarināšana noteiktās atomelektrostacijās, pirmkārt, ir jāuzskata par darbības atļauju Orhūsas konvencijas 6. panta 1. punkta a) apakšpunkta un I pielikuma 1. punkta piektā ievilkuma izpratnē un, otrkārt, par atomelektrostaciju ekspluatācijas izmaiņām un pagarināšanu laika ziņā 6. panta 1. punkta a) apakšpunkta un I pielikuma 22. punkta pirmā teikuma kopsakarā ar 1. punkta piekto ievilkumu izpratnē.

43 Skat. iepriekš 81. punktu.

44 OV 1999, L 318, 21. lpp., apstiprināta ar Komisijas Lēmumu 1999/819/Euratom (1999. gada 16. novembris) par Eiropas Atomenerģijas kopienas (*Euratom*) pievienošanas 1994. gada Konvencijai par kodoldrošību (OV 1999, L 318, 20. lpp.).

45 Padomes Direktīva (2009. gada 25. jūnijs), ar ko izveido Kopienas kodoliekārtu kodoldrošības pamatstruktūru (OV 2009, L 172, 18. lpp.).

46 Skat. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2010/75/ES (2010. gada 17. decembris) par rūpnieciskajām emisijām (piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole) (OV 2010, L 334, 17. lpp.) 21. pantu.

47 Orhūsas konvencijas Atbilstības komitejas 2011. gada 12. maija konstatējumi un ieteikumi, *Global 2000 [Friends of the Earth Austria] /Slovākija* (ACCC/C/2009/41, ECE/MP.PP/2011/11/Add.3, Mohovces atomelektrostacija, 58. punkts). Skat. arī UNECE, *Maastricht Recommendations on Promoting Effective Public Participation in Decision-making in Environmental Matters*, 40. punkta f) apakšpunkts, un *Task Force on Public Participation in Decision-making, Report on the fourth meeting* (2013. gada 18. jūnijs), ECE/MP.PP/WG.1/2013/6, 56. un 57. punkts.

4. Pretrunas līdzšinējā IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta un abu konvenciju interpretācijā

104. Tātad Espo un Orhūsas konvencijās attiecībā uz elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas laikposma pagarināšanu noteiktās atomelektrostacijās tiek prasīts ietekmes uz vidi novērtējums pārrobežu kontekstā vai attiecīgi sabiedrības dalība un ietekmes uz vidi novērtējums. Turpretim *līdzšinējā* IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta *interpretācija* izslēdz tādu pasākumu no direktīvas piemērošanas jomas.

a) IVN direktīvas projekta jēdziena interpretācija atbilstoši starptautiskajām tiesībām

105. Tā kā IVN direktīvai lielā mērā ir jāisteno konvencijas⁴⁸, tomēr ir vēlams to interpretēt saskaņā ar konvencijām⁴⁹. Savienībai sava kompetence ir jāisteno, ievērojot starptautiskās tiesības; no tā izriet, ka Savienības sekundārie tiesību akti principā ir jāinterpretē, ievērojot tās starptautiskās saistības⁵⁰.

106. IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkts pieļauj tādu interpretāciju, kas atbilst abu konvenciju prasībām, jo attīstības piekrišanas pagarināšanu varētu uzskatīt par *citu iejaukšanos dabiskajā apkārtnē un ainavā*.

107. Tas, ka IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta līdzšinējā interpretācija Tiesai nebūt nelikās pilnīgi saistoša, atspoguļojas arī faktā, ka Tiesa vismaz pirmajā no abiem attiecīgajiem spriedumiem uzskatīja par nepieciešamu savu secinājumu par to, ka direktīva neesot piemērojama attiecīgajam projektam, papildus balstīt uz I pielikumā minēto atbilstošo projektu veidu. Proti, šis projekta veids bija lidostu *būve* atbilstoši 7. punkta a) apakšpunktam⁵¹. Vienīgi ekspluatācijas atļaujas pagarināšana bez būvniecības pasākumiem tomēr nekādā ziņā nevar tikt uzskatīta par lidostas būvi. Projekta veids “atomelektrostacijas” turpretim attiecas ne tikai uz būvi.

108. Tāpēc, kā tiesas sēdē ierosināja Vācija, ņemot vērā starpvalstu pienākumu veikt ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā, kas izriet gan no Espo konvencijas, gan arī no ST judikatūras⁵², ir svarīgi, lai vismaz tādu atļauju termiņa pagarināšana, kuras var radīt būtisku nelabvēlīgu pārrobežu ietekmi uz vidi Espo konvencijas izpratnē, būtu iekļauta IVN direktīvas projekta jēdzienā.

109. Turklāt arī citos gadījumos, kas tātad skar vienīgi iekšzemi, projekta jēdziena plašāka interpretācija drīzāk ir atbilstoša IVN direktīvas, kā arī Orhūsas konvencijas mērķim nodrošināt ietekmes uz vidi novērtējumu projektiem, kuriem varētu būt būtiska ietekme uz vidi, tostarp to rakstura, apjoma vai atrašanās vietas dēļ. Turklāt pats par sevi saprotams, ka iekārtas ekspluatācijas termiņa pagarināšanai var būt būtiska ietekme uz vidi ne tikai turpmākas ekspluatācijas dēļ, bet arī izmaiņu dēļ apkārtējās vides apstākļos. Tāpat termiņa pagarināšanas lēmuma pieņemšanas brīdī var būt pieejami jauni zinātniski pierādījumi.

48 Skat., pirmkārt, Eiropas Kopienas deklarāciju par savas kompetences robežām saskaņā ar Espo (Somija) Konvencijas par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā 17. panta 5. punktu (Padomes dokuments 8931/96, B pielikums, pieejams arī https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-4&chapter=27&lang=en#EndDec), kā arī IVN direktīvas 15. apsvērumu, otrkārt, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/35/EK (2003. gada 26. maijs), ar ko paredz sabiedrības līdzdalību dažu ar vidi saistītu plānu un programmu izstrādē un ar ko attiecībā uz sabiedrības līdzdalību un iespēju griezties tiesās groza Padomes Direktīvas 85/337/EEK un 96/61/EK (OV 2003, L 156, 17. lpp.).

49 Skat. spriedumus, 2011. gada 8. marts, *Lesoochranárske zoskupenie* (C-240/09, EU:C:2011:125, 42. punkts), un 2018. gada 15. marts, *North East Pylon Pressure Campaign un Sheehy* (C-470/16, EU:C:2018:185, 50. punkts).

50 Spriedumi, 1992. gada 24. novembris, *Poulsen un Diva Navigation* (C-286/90, EU:C:1992:453, 9. punkts); 2008. gada 3. septembris, *Kadi un Al Barakaat International Foundation/Padome un Komisija* (C-402/05 P un C-415/05 P, EU:C:2008:461, 291. punkts); 2011. gada 21. decembris, *Air Transport Association of America u.c.* (C-366/10, EU:C:2011:864, 123. punkts), un 2018. gada 11. jūlijs, *Bosphorus Queen Shipping* (C-15/17, EU:C:2018:557, 44. punkts).

51 Spriedums, 2011. gada 17. marts, *Brussels Hoofdstedelijk Gewest u.c.* (C-275/09, EU:C:2011:154, 26.–28. punkts).

52 Skat. iepriekš 54. punktu.

110. Visbeidzot ir jāatgādina, ka atļaujas pagarināšanas atzīšana par projektu vēl nenozīmē, ka ir jāveic ietekmes uz vidi novērtējums. Atbilstoši IVN direktīvai ietekmes uz vidi novērtējums ir jāveic tikai tiem I un II pielikumā paredzētajiem projektu veidiem, kas saistīti ar zināmu risku videi. Šajā saistībā būtu tikai jānoskaidro, vai noteikta termiņu pagarināšana ir pietiekami svarīga, lai attaisnotu novērtējuma veikšanu.

111. Tādējādi uz pirmo jautājumu, trešā jautājuma a) daļu un piektā jautājuma a) daļu, kā arī uz sestā jautājuma a) daļas pirmo daļu ir jāatbild, ka projekta jēdziens atbilstoši IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunktam pretēji līdzšinējai judikatūrai ietver elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijā laikposma pagarināšanu uz desmit gadiem.

112. Ņemot vērā šo secinājumu un līdzšinējās judikatūras uzdevumu, būtu jāapsver attiecīgā sprieduma iedarbības ierobežošana, lai ierobežotu tiesiskās noteiktības riskus attiecībā uz pasākumiem, kas tika veikti paļāvībā uz līdzšinējo Tiesas judikatūru bez ietekmes uz vidi novērtējuma⁵³. Tomēr tikai nedaudzi projekti varētu būt pakļauti apstrīdēšanas riskam saistībā ar IVN direktīvas pārkāpumu, jo saskaņā ar Savienības tiesībām apstrīdēšanas termiņi nav izslēgti⁵⁴. Turklāt, ņemot vērā abas konvencijas un attiecīgās Atbilstības komitejas praksi, šaubas par paļāvību uz Tiesas judikatūru katrā ziņā varētu rasties. Tāpēc uzskatu par nepieciešamu ierobežot sprieduma iedarbību.

b) Par Espo un Orhūsas konvenciju tiešo iedarbību

113. Ja tomēr Tiesa apstiprinās savu judikatūru par projekta jēdzienu IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunktā, rodas jautājums, vai vismaz attiecībā uz to projektu definīciju, kuriem ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums, Espo un Orhūsas konvencijām ir tieša iedarbība.

114. Savienības un tās dalībvalstu ar trešajām valstīm noslēgta līguma noteikumiem ir tieša iedarbība, ja, ņemot vērā to formulējumu, kā arī šī līguma mērķi un raksturu vai “būtību un sistēmu”, noteikumi paredz skaidru un precīzu pienākumu, kura ieviešana vai iedarbība nav atkarīga no jebkāda turpmāka tiesību akta pieņemšanas⁵⁵.

115. Tādi tiesību akti kā IVN direktīva pieļauj šīs konvencijas tiešu piemērošanu. Atbilstoši LESD 216. panta 2. punktam Savienības noslēgtie līgumi ir saistoši Savienības iestādēm, un tādējādi šie nolīgumi ir pārāki par Savienības tiesību aktiem⁵⁶.

116. Šajā gadījumā tomēr runa ir nevis par to, ka IVN direktīvas iedarbība būtu jāvērtē atbilstoši abām konvencijām, bet gan tikai par to, ka, pamatojoties uz konvencijām, būtu jāidentificē nepilnība projekta jēdzienā un tā jānovērš, tieši atsaucoties uz projekta jēdzienu konvencijās.

53 par spriedumu iedarbības ierobežošanu Skat. spriedumus, 1988. gada 2. februāris, *Blaizot* u.c. (24/86, EU:C:1988:43, 28. un 30. punkts); 2005. gada 15. marts, *Bidar* (C-209/03, EU:C:2005:169, 66.–69. punkts); 2010. gada 9. novembris, *Volker und Markus Schecke un Eifert* (C-92/09 un C-93/09, EU:C:2010:662, 93. punkts).

54 Spriedums, 2016. gada 17. novembris, *Stadt Wiener Neustadt* (C-348/15, EU:C:2016:882, 41. un 42. punkts).

55 Spriedumi, 1987. gada 30. septembris, *Demirel* (12/86, EU:C:1987:400, 14. punkts), un 2011. gada 8. marts, *Lesoochranárske zoskupenie* (C-240/09, EU:C:2011:125, 44. punkts un tajā minētā judikatūra).

56 Spriedumi, 2006. gada 10. janvāris, *IATA un ELFAA* (C-344/04, EU:C:2006:10, 35. punkts); 2008. gada 3. jūnijs, *The International Association of Independent Tanker Owners* u.c. (C-308/06, EU:C:2008:312, 42. punkts); 2011. gada 21. decembris, *Air Transport Association of America* u.c. (C-366/10, EU:C:2011:864, 50. punkts), un 2015. gada 16. jūlijs, *ClientEarth/Komisija* (C-612/13 P, EU:C:2015:486, 33. punkts).

117. Šajā ziņā jautājums arī nav par to, vai ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanai ir nepieciešami citi īstenošanas akti, piemēram, procesuālas tiesību normas. Proti, ar IVN direktīvu un tās transponēšanu dalībvalstīs šīs tiesību normas ir jau noteiktas. Tās ir jāpiemēro vienīgi projektiem, uz kuriem attiecas abas konvencijas, nevis IVN direktīva⁵⁷. Attiecībā uz projektiem, kuri ietilpst Orhūsas konvencijas 6. panta 1. punkta b) apakšpunktā un tādad tieši Orhūsas konvencijas pielikumā nav minēti, taču, neraugoties uz to, šiem projektiem var būt būtiska ietekme, Tiesa neko citu arī neprasa⁵⁸.

118. Konvenciju mērķis un raksturs neliedz tādu tiešu piemērošanu.

119. Vides tiesību jautājumiem konvencijās turklāt ir būtiska nozīme. Tādējādi Orhūsas konvencijas 1. pantā un preambulas 7. punktā ir uzsvērtas katras personas tiesības dzīvot vidē, kas atbilst šīs personas veselības stāvoklim un labklājībai. Saskaņā ar preambulas 7. punktu pat pastāv pienākums gan individuāli, gan sadarbībā ar citiem aizsargāt un uzlabot vidi pašreizējo un nākamo paaudžu labā. Šī iemesla dēļ Orhūsas konvencijas 8., 13. un 18. punktā ir uzsvērtā nepieciešamība attiecībā uz vides tiesību īstenošanu nodrošināt efektīvu tiesību aizsardzību. Tam ir jāietver iespēja atsaukties uz starptautisko vides tiesību normām, kuras kā dalības tiesības atbilstoši Espo konvencijai ir labvēlīgas indivīdiem.

120. Tādējādi ierosinātā starptautiskā pakta par vidi paskaidrojumos tiek konstatēts, ka tieši starptautisko vides aizsardzības konvenciju mērķis pretēji vienkāršām deklarācijām parasti ir piešķirt tieši piemērojamas, tiesā aizsargājamās tiesības⁵⁹.

121. Tāpēc, ja gadījumā Tiesa attiecībā uz elektroenerģijas ražošanas atomelektrostacijās laikposma pagarināšanu neatkāpjas no savas IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunktā paredzētā projekta jēdziena interpretācijas, ierosinu konstatēt, ka IVN direktīva tomēr ir piemērojama tādai pagarināšanai, jo tā turklāt ir projekts Espo konvencijas 1. panta 5. punkta, kā arī I pielikuma un Orhūsas konvencijas 6. panta 1. punkta a) apakšpunkta un I pielikuma izpratnē.

5. Par projekta kvalitāti, pamatojoties uz turpmākajiem darbiem

122. Visbeidzot, sestā jautājuma a) daļas pirmajā daļā ir minēta kāda cita iespēja, kas pamatlietā var radīt pieņēmumu par projektu. Proti, projekts un attīstības piekrišana IVN direktīvas 1. panta 2. punkta izpratnē var būt arī tad, ja saistībā ar atļaujas pagarināšanu tiek lemts par “darbības uzlabošanas plānu”, kas attiecas uz projekta izmaiņām vai paplašinājumu ar darbiem vai iejaukšanos, kas izmaina vietas fizisko izskatu un var radīt būtisku negatīvu ietekmi uz vidi⁶⁰.

123. Ciktāl tāds darbības uzlabošanas plāns ir atļaujas pagarināšanas nosacījums, ilgāka attiecīgā projekta ekspluatācija būtu jāņem vērā kā papildu aspekts līdzās tiešajām darbības uzlabošanas sekām, kā arī jautājumam par novērtējuma nepieciešamību, kā arī pašam novērtējumam.

124. Neatkarīgi no tā, vai Tiesa piekrīt priekšlikumiem par starptautiskajām tiesībām atbilstošu IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta interpretāciju vai par Espo un Orhūsas konvencijas projekta jēdziena tiešu piemērošanu, elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijā laikposma pagarināšana ir attīstības piekrišanas došana projektam 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē, ja ar to ir saistīta attīstības piekrišana darbiem vai iejaukšanās, lai veiktu izmaiņas vai paplašināšanu iekārtā.

57 Par direktīvu tiešu piemērošanu skat. spriedumus, 2001. gada 18. oktobris, *Gharehveran* (C-441/99, EU:C:2001:551, 41.–44. punkts), un 2018. gada 6. septembris, *Hampshire* (C-17/17, EU:C:2018:674, 62. punkts).

58 Spriedumi, 2016. gada 8. novembris, *Lesoochranárske zoskupenie VLK* (C-243/15, EU:C:2016:838, 57. un 59. punkts), kā arī 2017. gada 20. decembris, *Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation* (C-664/15, EU:C:2017:987, 38. un 39. punkts).

59 *Groupe d'experts pour le Pacte (Fabius u. a.), Livre blanc vers un Pacte mondial pour l'environnement*, 4.2.1. un 4.2.2. sadaļa (<http://pactenvironment.emediaweb.fr/wp-content/uploads/2017/07/Livre-blanc-Pacte-mondial-pour-lenvironnement.pdf>).

60 Spriedums, 2012. gada 19. aprīlis, *Pro-Braine* u.c. (C-121/11, EU:C:2012:225, 33. punkts).

125. Praktiski tas nozīmē, ka Konstitucionālajai tiesai ir jāpārbauda, cik cieši lietā aplūkoto atomelektrostaciju drošībai paredzētie pasākumi ir saistīti ar to elektroenerģijas ražošanas laika pagarināšanu atbilstoši tiesību aktiem. Ja termiņa pagarināšanas nosacījums ir ar būvi saistīti pasākumi, tas ir vienots projekts⁶¹. Ja pasākumi tiek veikti tikai saistībā ar pagarināšanu, tie neietilpst tajā pašā projektā.

D. Citi jautājumi par IVN direktīvas piemērošanu

126. Ar sestā jautājuma a) daļas otro daļu būtu jānoskaidro, uz kuru no IVN direktīvas I vai II pielikumā paredzētajiem projektu veidiem būtu jāattiecinā elektroenerģijas ražošanas laikposma pagarināšana, nepieciešamības gadījumā kopā ar drošības pasākumiem. Proti, ja tādu piesaisti nevar noteikt, pienākuma veikt novērtējumu nav. Sestā jautājuma b) daļa attiecas uz novērtējuma brīdi.

1. Piesaiste IVN direktīvas pielikumiem

127. Ja Tiesa piekristu manis ierosinātajai koncepcijai, ka elektroenerģijas ražošanas laikposma pagarināšana ir projekts, uz šo projektu būtu jāattiecinā IVN direktīvas I pielikuma 2. punkta b) apakšpunkts, kurā ir minētas atomelektrostācijas. Tas pats attiektos uz Orhūsas un Espo konvenciju projekta jēdziena tiešu piemērojamību.

128. Taču, ja projekts IVN direktīvas izpratnē būtu jāpieņem uz saistības ar drošības pasākumu pamata, varētu būt runa par izmaiņām pastāvošā atomelektrostacijā. Konstitucionālā tiesa acīmredzot uzskata, ka šajā gadījumā ir piemērojams IVN direktīvas II pielikuma 13. punkta a) apakšpunkts. Tajā ir minētas jebkādas izmaiņas vai papildinājumi projektos, kas uzskaitīti abos pielikumos, kas jau ir apstiprināti, paveikti vai ir veikšanas procesā un kam var būt būtiska negatīva ietekme uz vidi. To ietekme uz vidi būtu jānovērtē nepieciešamības gadījumā atbilstoši 4. panta 2. punktam un tikai tad, ja tiem var būt būtiska negatīva ietekme uz vidi.

129. II pielikuma 13. punkta a) apakšpunkts tieši neattiecas uz izmaiņām vai paplašināšanu, kas ir paredzēta I pielikumā. IVN direktīvas I pielikuma 24. punktā – kas atbilst Orhūsas konvencijai⁶² – tiek minētas visas šajā pielikumā uzskaitīto projektu izmaiņas vai paplašināšana, ja šīs izmaiņas vai paplašinājums pats atbilst robežvērtībām, ja tādas ir noteiktas šajā pielikumā. Tādām izmaiņām neatkarīgi no tā, vai tiek konstatēts, ka tām varētu būt būtiska nelabvēlīga ietekme uz vidi, atbilstoši 4. panta 1. punktam ir jāveic ietekmes uz vidi novērtējums.

130. Atsauce uz robežvērtībām nenozīmē, ka IVN direktīvas I pielikuma 24. punkts ir piemērojams tikai projektu veidiem, kuriem ir paredzētas robežvērtības. Tieši pretēji, šajos noteikumos ir paredzēts nosacījums un izņēmums no šī nosacījuma. Nosacījums ir robežvērtību sasniegšana. Tomēr to var piemērot tikai tad, ja robežvērtības vispār ir noteiktas.

131. Tā kā attiecībā uz komerciālajām atomelektrostacijām nav paredzētas nekādas robežvērtības, principā jebkurām izmaiņām vai paplašinājumam tādā iekārtā līdz ar to ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums. Tātad, ja elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas abās atomelektrostacijās laikposma pagarināšana ir jāuzskata par projektu IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē to saistības ar drošības pasākumiem dēļ, atbilstoši 4. panta 1. punktam un I pielikuma 2. punkta b) apakšpunktam un 24. punktam tai būtu obligāti nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums.

61 Skat. spriedumu, 2004. gada 7. janvāris, *Wells* (C-201/02, EU:C:2004:12, 44.–48. punkts).

62 Skat. pamatojuma 6.2.6. punktu Komisijas Priekšlikumā COM(2000) 0839, galīgā redakcija, kas bija pamats Direktīvas 2003/35 pieņemšanai (minēts 48. zemsvitras piezīmē).

132. Varētu jautāt, vai pienākumam veikt novērtējumu izmaiņām vai paplašinājumiem iekārtās, kurām robežvērtības netika noteiktas, ir jānosaka ierobežojums, ņemot vērā IVN direktīvas mērķi. Tās mērķis ir nodrošināt, ka tiek novērtēta to projektu ietekme uz vidi, kuriem, iespējams, ir būtiska ietekme uz vidi (1. panta 1. punkts) vai kuriem var būt tāda ietekme (2. panta 1. punkts). Arī atomelektrostacijās var būt izmaiņas, kuru gadījumā tāda ietekme ir pilnīgi jāizslēdz. Varētu šaubīties, vai attiecībā uz šādiem pasākumiem ir nozīme veikt ietekmes uz vidi novērtējumu. Pretējā gadījumā I pielikuma 24. punktu nevar interpretēt tāpat kā II pielikuma 13. punkta a) apakšpunktu, kur ir jākonstatē būtiskas negatīvas ietekmes uz vidi iespējamība, jo citādi pirmā minētā tiesību norma zaudētu savu lietderīgo iedarbību.

133. Visbeidzot šajā gadījumā tomēr ir acīmredzams, ka elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas laikposma pagarināšanai uz desmit gadiem saistībā ar drošības pasākumiem var būt būtiska ietekme uz vidi⁶³. Tāpēc jautājums par IVN direktīvas I pielikuma 24. punkta šauru interpretāciju nav jāizlemj.

134. Līdz ar to attiecībā uz sestā jautājuma a) daļas otro daļu ir jākonstatē, ka elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas komerciālajās atomelektrostacijās laikposma pagarināšanai uz desmit gadiem, kas ir saistīta ar drošības būvpasākumiem, saskaņā ar IVN direktīvas 4. panta 1. punktu un I pielikuma 24. punktu kopsakarā ar 2. punkta b) apakšpunktu ir jāveic tās ietekmes uz vidi novērtējums, ja vien pagarināšana nav jāuzskata par atļaujas piešķiršanu projektam I pielikuma 2. punkta b) apakšpunkta izpratnē.

2. Novērtējuma brīdis

135. Tiesvedībā Konstitucionālajā tiesā ietekmes uz vidi novērtējuma brīdim varētu būt izšķiroša nozīme. Ja šis novērtējums ir jāveic tikai gadījumā, kad drošības pasākumiem tiek dota attīstības piekrišana, nevar izslēgt, ka ar to saistītie jautājumi ir jānoskaidro paralēli izskatāmajā lietā Beļģijas Valsts padomē⁶⁴, kas attiecas uz šīm attīstības piekrišanām. Turpretim, ja ietekme uz vidi būtu bijusi novērtēta jau pirms tā tiesību akta pieņemšanas, kurā bija paredzēta pagarināšana, uz jautājumu varētu atbildēt Konstitucionālā tiesa, kura tiesību aktu aplūko.

136. Ja valsts tiesībās ir paredzēts, ka atļaujas izsniegšanas procedūra norit vairākos posmos, ietekmes uz vidi novērtējums projektam principā ir jāveic, līdzko ir iespējams identificēt un izvērtēt, kādu ietekmi šis projekts atstātu uz vidi⁶⁵. Tādējādi, līdzko vienā no posmiem pieņem galveno lēmumu, bet otrā īstenošanas lēmumu, ar kuru nevar pārsniegt galvenajā lēmumā noteikto kritēriju robežas, projekta varbūtējā ietekme uz vidi principā ir jākonstatē un jāizvērtē galvenā lēmuma pieņemšanas procedūras laikā⁶⁶.

137. Attiecībā uz sākotnēji spēkā esošo IVN direktīvu⁶⁷ Tiesa gan ir spriedusi, ka ir jāveic novērtējums īstenošanas lēmuma pieņemšanas procedūrā, ja šo ietekmi var konstatēt tikai šajā procedūrā⁶⁸. Šo judikatūru varētu saprast tādējādi, ka šajā gadījumā ietekmes uz vidi novērtējums ir jāveic vienīgi tad, ja ir vienošanās par drošības pasākumiem vai pat pastāv vēl vēlākas būvatļaujas, jo tikai šie lēmumi ļauj precīzi un galīgi identificēt ietekmi uz vidi.

63 Skat. iepriekš 86. punktu.

64 Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu B.9.2. sadaļa.

65 Spriedumi, 2004. gada 7. janvāris, *Wells* (C-201/02, EU:C:2004:12, 53. punkts); 2008. gada 28. februāris, *Abraham* u.c. (C-2/07, EU:C:2008:133, 26. punkts), kā arī 2011. gada 17. marts, *Brussels Hoofdstedelijk Gewest* u.c. (C-275/09, EU:C:2011:154, 33. punkts).

66 Spriedumi, 2004. gada 7. janvāris, *Wells*, C-201/02, EU:C:2004:12, 52. punkts), kā arī 2008. gada 28. februāris, *Abraham* u.c. (C-2/07, EU:C:2008:133, 26. punkts).

67 Padomes Direktīva 85/337/EEK (1985. gada 27. jūnijs) par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu (OV 1985, L 175, 40. lpp.).

68 Spriedumi, 2004. gada 7. janvāris, *Wells* (C-201/02, EU:C:2004:12, 52. punkts), kā arī 2008. gada 28. februāris, *Abraham* u.c. (C-2/07, EU:C:2008:133, 26. punkts).

138. Taču jau pēc šīs judikatūras, ar Direktīvu 2003/35 veicot grozījumus IVN direktīvā Orhūsas konvencijas transponēšanai, IVN direktīvas 6. panta 4. punktā tika noteikts, ka ir jānodrošina sabiedrības dalība, kamēr vēl tiek izskatītas visas iespējas un nav pieņemts lēmums attiecībā uz attīstības piekrišanas piešķiršanas lūgumu. Ja likumdevējs tomēr jau ir nolēmis pagarināt elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas laikposmu, visas iespējas brīdī, kad attīstības piekrišana tiek piešķirta atsevišķiem drošības pasākumiem, vairs nepastāv.

139. Tāpēc lēmums par elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas laikposma pagarināšanu konkrētās atomelektrostacijās jau ir jāsaprot tāds, kurā pietiekami var ņemt vērā tās ietekmi uz vidi.

140. Pretējā gadījumā ietekme uz vidi svarīgāka galvenā lēmuma pieņemšanas gadījumā varētu netikt ņemta vērā. Turklāt Vides stratēģiskā novērtējuma direktīvā ir aprakstīta ietekmes uz vidi novērtēšanas iespēja, pirms ir zināma visa detalizētā informācija par turpmākajiem projektiem.

141. Tāpēc arī nepieciešamība pieņemt administratīvus aktus attiecībā uz atomelektrostaciju *Doel 1* 2015. gada 28. jūnija likuma izpildei, kas nav nepieciešams attiecībā uz atomelektrostaciju *Doel 2*, nenozīmē, ka uz jautājumiem par IVN direktīvu un abām konvencijām būtu jāatbild atšķirīgi.

142. Līdz ar to uz sestā jautājuma b) daļu ir jāatbild tādējādi, ka, lemjot par elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas noteiktās atomelektrostacijās laikposma pagarināšanu, kas ir saistīta ar drošības būvpasākumiem, sabiedrības dalība atbilstoši IVN direktīvas 6. panta 4. punktam ir jānodrošina pēc iespējas ātrāk, kamēr vēl tiek izskatītas visas iespējas, t.i., kamēr nav pieņemts lēmums par pagarināšanu.

E. Atkāpšanās no novērtējuma veikšanas pienākuma elektroapgādes drošuma un tiesiskās noteiktības apsvērumu dēļ

143. Konstitucionālās tiesas trešā jautājuma c) daļa, piektā jautājuma c) daļa, sestā jautājuma d) daļa un devītais jautājums ir par iespēju elektroapgādes drošuma vai tiesiskās noteiktības apsvērumu dēļ atkāpties no pienākuma veikt ietekmes uz vidi novērtējumu.

1. Atkāpšanās, ņemot vērā IVN direktīvā paredzēto atsevišķo atkāpi

144. Uzdodot sestā jautājuma d) daļu, Konstitucionālā tiesa vēlas uzzināt, vai IVN direktīvas 2. panta 4. punktā ir atļauts elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijā laikposma pagarināšanu sevišķi svarīgu sabiedrības interešu labā, kas ir saistītas ar valsts elektroapgādes drošumu, atbrīvojot no pienākuma veikt ietekmes uz vidi novērtējumu.

145. IVN direktīvas 2. panta 4. punktā ir teikts, ka dalībvalstis izņēmuma gadījumos, neskarot 7. pantu, pilnībā vai daļēji var atbrīvojot atsevišķu projektu no šīs direktīvas noteikumu izpildes.

146. Kā Konstitucionālā tiesa jau ir norādījusi, saskaņā ar šo tiesību normu var atteikties no ietekmes uz vidi novērtējuma attiecīgajā valstī, taču ne no novērtējuma pārrobežu kontekstā, kas ir noteikts 7. pantā. IVN direktīvas sākotnējā redakcijā⁶⁹ šī atruna par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā vēl nebija iekļauta. Ar šo atrunu Padome papildināja Direktīvu 97/11/EK⁷⁰, lai nodrošinātu, ka atkāpi ietverošs regulējums neskar prasību pastiprināšanu attiecībā uz pārrobežu uzklauššanu atbilstoši 7. pantam⁷¹, kas atbilstoši Direktīvas 97/11 12. un 13. apsvērumam ir minētas Espo konvencijā.

147. Turklāt 2. panta 4. punkta a)–c) apakšpunktā ir iekļautas prasības, kas dalībvalstij ir jāievēro, ja tā vēlas atsaukties uz šo atkāpi.

148. Vispirms tai it īpaši ir jāapsver, vai būtu vajadzīgs cita veida novērtējums (a) apakšpunkts) un turklāt attiecīgajai sabiedrības daļai jādara zināma informācija, kas iegūta a) apakšpunktā minētajā cita veida novērtējumā, informācija, kas attiecas uz atbrīvojumu un tā piešķiršanas iemesliem (b) apakšpunkts). Tāpat dalībvalstīm ir jāinformē Komisija (c) apakšpunkts).

149. Vispirms šie nosacījumi vienreiz ir formāli jāizpilda, t.i., kompetentajām iestādēm ir jāveic a) apakšpunktā paredzētais novērtējums un tad minētais “cita veida novērtējums”, kā arī attiecīgajai sabiedrības daļai jādara zināma minētā informācija un jāinformē Komisija.

150. Tomēr tās nav tikai formalitātes. Šo prasību mērķis atbilstoši to raksturam drīzāk ir īstenot, cik vien iespējams, IVN direktīvas mērķus cita veida novērtējuma ietvaros.

151. Kā to it īpaši izskaidro IVN direktīvas 23. apsvēruma angļu un franču valodas versija, kā arī 2. panta 4. punkta a) apakšpunkta angļu vai vācu valodas versija, cita veida – nevis ietekmes uz vidi – novērtējumu ir pieļaujams veikt, ja tāds būtu vajadzīgs. Es šo noteikumu es saprotu tādējādi, ka ir jābūt svarīgākiem iemesliem, kas nepieļauj novērtējumu atbilstoši IVN direktīvai. Šajā ziņā līdzās elektroapgādes drošumam ir jāapsver arī tiesiskās nenoteiktības novēršana, par ko ir runa devītajā jautājumā. Ja tomēr – kā, iespējams, ir pamatlietā – pārrobežu ietekmes uz vidi dēļ saskaņā ar 7. pantu ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums pārrobežu kontekstā, no kura nekādā ziņā nevar atteikties, šķiet pilnīgi neiespējami, ka var būt iemesli, kas tādos gadījumos nepieļauj ietekmes uz vidi novērtējumu attiecīgajā valstī.

152. Turklāt ir jānorāda, ka savlaicīga ietekmes uz vidi novērtējuma neveikšana parasti diez vai varētu attaisnot atteikšanos piemērot IVN direktīvu. Beļģija patiešām ir minējusi, ka citās atomelektrostacijās ir īslaicīgas problēmas. Taču vajadzība pēc elektroenerģijas principā ir paredzama ilgtermiņā, tāpēc nepieciešamos pasākumus būtu iespējams veikt savlaicīgi. Turklāt nevar *a priori* izslēgt, ka Beļģija savu vajadzību pēc elektroenerģijas vismaz īslaicīgi būtu varējusi apmierināt, piegādājot to no citām dalībvalstīm.

153. Kopumā ir jāsecina, ka IVN direktīvas 2. panta 4. apakšpunktā ir atļauts elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijā laikposma pagarināšanu sevišķi svarīgu sabiedrības interešu labā, kas ir saistītas ar valsts elektroapgādes drošumu un/vai tiesiskās nenoteiktības novēršanu, atbrīvot no pienākuma veikt ietekmes uz vidi novērtējumu, ja ir atbilstošs cita veida novērtējums un attiecīgā sabiedrības daļa, kā arī Komisija atbilstoši 2. panta 4. punkta b) un c) apakšpunktam tiek informētas. Turpretim atteikšanās no 7. pantā paredzētā ietekmes uz vidi novērtējuma pārrobežu kontekstā 2. panta 4. punktā nav atļauta.

69 Padomes Direktīva 85/337/EEK (1985. gada 27. jūnijs) par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu (OV 1985, L 175, 40. lpp.).

70 Padomes Direktīva (1997. gada 3. marts), ar kuru groza Direktīvu 85/337/EEK par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu (OV 1997, L 73, 5. lpp.).

71 Kopējā nostāja (EK) Nr. 40/96 (OV 1996, C 248, 75. (88.) lpp.).

2. Atkāpšanās no Espo konvencijas

154. Tā kā atbilstoši IVN direktīvai nevar atteikties no ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanas pārrobežu kontekstā, trešā jautājuma c) daļa par to, vai Espo konvencijā ir atļauta atkāpšanās, nav jāizskata.

3. Atkāpšanās no Orhūsas konvencijas

155. Turpretim pirmajā brīdī šķiet iespējams, ka IVN direktīvas 2. panta 4. punktā ir atļautas atkāpes no ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanas, kas ir plašākas nekā varbūtējās atkāpes no sabiedrības dalības nodrošināšanas atbilstoši Orhūsas konvencijas 6. pantam. Ar tādu pretrunu varētu arī pamatot nepilnību pēc šīs konvencijas transponēšanas Savienības tiesībās.

156. Orhūsas konvencijā nav paredzēta atkāpe no elektroapgādes drošuma un tiesiskās noteiktības apsvērumiem, bet gan vienīgi atkāpe attiecībā uz valsts aizsardzību 6. panta 1. punkta c) apakšpunktā, kas tomēr nav piemērojama. Arī Vīnes Konvencijas par starptautiskajām līgumtiesībām 54.–64. pants – noteikumi par līgumu izbeigšanu vai apturēšanu – nav atbilstoši.

157. Ārkārtas stāvoklis (“*state of necessity*”) turklāt ir atzīts kā paražu tiesībās pazīstams attaisnojums starptautisko saistību nepildīšanai⁷², taču attiecībā uz to pastāv ļoti stingri nosacījumi. Starptautisko tiesību komisija tos ir kodificējusi tādējādi, ka nepildīšanai jābūt valsts vienīgajai iespējai aizsargāt svarīgas intereses no būtiska un nenovēršama riska⁷³. Šos nosacījumus piemēro arī ST⁷⁴.

158. Šķiet, nav izslēgts, ka ir jāatzīst elektroapgādes drošuma un tiesiskās noteiktības riski kā būtisks un nenovēršams risks svarīgām Beļģijas interesēm. Taču turklāt būtu jāpierāda, ka Orhūsas konvencijas saistību nepildīšana bija vienīgā iespēja, lai tādu risku novērstu.

159. Šajā ziņā arī šajā saistībā būtu jāpārbauda, vai savlaicīga sabiedrības dalība un ietekmes uz vidi novērtējums būtu bijuši neiespējami.

160. Tādējādi valsts elektroapgādes drošums un tiesiskās nenoteiktības novēršana nav sevišķi svarīgas sabiedrības intereses, kas ļautu atkāpties no Orhūsas konvencijas un/vai apturēt tās piemērošanu, ja bija iespējams savlaicīgi veikt nepieciešamos pasākumus konvencijas ievērošanai.

4. Sekas attiecībā uz atkāpšanās iespējas interpretāciju atbilstoši IVN direktīvai

161. Tādējādi pirmajā mirklī nešķiet izslēgts, ka IVN direktīvā ir atļauta atkāpšanās, ko Orhūsas konvencija, iespējams, nepieļauj.

162. Lai izvairītos no šīs pretrunas, prasības par starptautiskajās tiesībās paredzēto ārkārtas stāvokli ir jāintegrē IVN direktīvas 2. panta 4. punkta interpretācijā. Šim nolūkam IVN direktīvas 2. panta 4. punkta a) apakšpunktā paredzētā apsvēršana piedāvā noteikt, vai cita veida novērtējums ir atbilstošs. Tāpēc atbilstību var pieņemt tikai tad, ja ir izpildīti arī starptautiskajās tiesībās paredzēta ārkārtas stāvokļa nosacījumi.

72 ST spriedums, 1997. gada 25. septembris, *Gabcikovo-Nagymaros Project* (Ungārija/Slovākija) *I.C.J. Reports 1997*, 7. lpp., 51. punkts.

73 25. panta 1. punkta a) apakšpunkts Projektā par valstu atbildību par starptautiskajām tiesībām neatbilstošu tirdzniecību (ANO Ģenerālā asambleja – 56. sesija, VII nodaļa, 530. lpp. (<http://www.un.org/Depts/german/gv-56/band1/56bd-6.pdf>).

74 ST spriedums, 1997. gada 25. septembris, *Gabcikovo-Nagymaros Project* (Ungārija/Slovākija) *I.C.J. Reports 1997*, 7. lpp., 52. punkts.

163. Līdz ar to uz trešā jautājuma c) daļu, piektā jautājuma c) daļu, sestā jautājuma d) daļu un devīto jautājumu ir jāatbild tādējādi, ka IVN direktīvas 2. panta 4. punktā ir atļauts elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijā laikposma pagarināšanu atbrīvot no pienākuma veikt ietekmes uz vidi novērtējumu, ja ir nepieciešams cita veida novērtējums, lai novērstu būtisku un nenovēršamu risku svarīgām attiecīgās dalībvalsts interesēm, piemēram, elektroapgādes drošums vai tiesiskā noteiktība, un attiecīgā sabiedrības daļa, kā arī Komisija atbilstoši 2. panta 4. punkta b) un c) apakšpunktam tiek informētas. Turpretim atteikšanās no 7. pantā paredzētā ietekmes uz vidi novērtējuma pārrobežu kontekstā 2. panta 4. punktā nav atļauta.

F. Par astoto jautājumu – Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punkts

1. Par astotā jautājuma a) daļu – projekta jēdziens Dzīvotņu direktīvā

164. Ar astotā jautājuma a) daļu Konstitucionālā tiesa vēlas noskaidrot, vai Dzīvotņu direktīvas 6. pants ir piemērojams elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijā laikposma pagarināšanai.

165. Saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta pirmo teikumu visos plānos vai projektos, kas nav tieši saistīti ar konkrēto teritoriju vai nav vajadzīgi tās apsaimniekošanai, bet kas atsevišķi vai kopā ar citiem plāniem vai projektiem varētu būtiski ietekmēt minēto teritoriju, attiecīgi izvērtēt ietekmi uz šo teritoriju, ievērojot tās aizsardzības mērķus. Ja tāds izvērtējums būtu nepieciešams, tajā būtu jāietver sabiedrības dalība atbilstoši Orhūsas konvencijas 6. pantam⁷⁵.

166. Līdz ar to it īpaši ir jānoskaidro, vai šī noteikuma izpratnē elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijās laikposma pagarināšana ir plāns vai projekts.

167. Dzīvotņu direktīvā projekta jēdziens gan nav definēts. Tomēr Tiesa ir nospriedusi, ka IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunktā definētais projekta jēdziens ir nozīmīgs, noskaidrojot plāna vai projekta jēdzienu Dzīvotņu direktīvā, kuras mērķis – tieši tāpat kā IVN direktīvai – ir nepieļaut, ka bez iepriekšēja ietekmes uz vidi novērtējuma tiek izsniegta atļauja darbībām, kas varētu kaitēt videi⁷⁶.

168. Pilnīga projekta jēdzienu pielīdzināšana abās direktīvās ir aizliegta jau tāpēc vien, ka novērtējums atbilstoši Dzīvotņu direktīvai ir nesaraujami saistīts ar atļaujas piešķiršanas nosacījumiem plāniem un projektiem, kuri varētu būtiski ietekmēt aizsargājamās dabas teritorijas. Kompetentās iestādes drīkst piešķirt atļauju plānam vai programmai tikai tad, ja novērtējums par ietekmi ietver pilnīgus, precīzus un galīgus secinājumus, kas kļiedē jebkuras zinātniski pamatotas šaubas par paredzēto darbu ietekmi uz attiecīgo aizsargājamo teritoriju⁷⁷. Turpretim IVN direktīvā nav nekādu materiāltiesisku prasību attiecībā uz attīstības piekrišanas piešķiršanu projektam⁷⁸.

75 Spriedums, 2016. gada 8. novembris, *Lesoochranárske zoskupenie VLK* (C-243/15, EU:C:2016:838, 46. un 49. punkts).

76 Spriedumi, 2004. gada 7. septembris, *Waddenvereniging un Vogelbeschermingsvereniging* (C-127/02, EU:C:2004:482, 26. punkts), un 2010. gada 14. janvāris, *Stadt Papenburg* (C-226/08, EU:C:2010:10, 38. punkts). Nedaudz citāds formulējums ir spriedumā, 2014. gada 17. jūlijs, Komisija/Grieķija (C-600/12, nav publicēts, EU:C:2014:2086, 75. punkts).

77 Spriedumi, 2013. gada 11. aprīlis, *Sweetman* u.c. (C-258/11, EU:C:2013:220, 44. punkts); 2016. gada 21. jūlijs, *Orleans* u.c. (C-387/15 un C-388/15, EU:C:2016:583, 50. punkts), un 2018. gada 17. aprīlis, Komisija/Polija (Belovežas gārša) (C-441/17, EU:C:2018:255, 114. punkts).

78 Spriedumi, 2007. gada 13. decembris, Komisija/Īrija (C-418/04, EU:C:2007:780, 231. punkts), un 2013. gada 14. marts, *Leth* (C-420/11, EU:C:2013:166, 46. punkts).

169. Tāpēc šo Tiesas secinājumu par projekta jēdzienu IVN direktīvā saistībā ar Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktu es saprotu tādējādi, ka projekti šīs definīcijas izpratnē katrā ziņā ir arī projekti saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta pirmo teikumu. Tomēr es pieņemu, ka tas nenozīmē, ka tādējādi projekta jēdziens Dzīvotņu direktīvā ir formulēts izsmeltoši⁷⁹.

170. Tātad, ja Tiesa piekristu manam viedoklim un jau pagarināšanu atzītu par projektu IVN direktīvas izpratnē vai ja Konstitucionālā tiesa secinātu, ka pagarināšana kopā ar drošības pasākumiem veido projektu, projekts pastāvētu arī Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta izpratnē. Taču arī tad, ja projekts atbilstoši IVN direktīvai nav konstatējams, tas neizslēdz Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta piemērošanu.

171. Piemēram, Tiesa ir arī uzsvērusi, ka nav pieļaujams atteikties no konkrētu projektu kategoriju novērtējuma, pamatojoties uz kritērijiem, kuri nevar nodrošināt, ka attiecīgie projekti būtiski neietekmēs aizsargājamās teritorijas⁸⁰. Dažādu valsts iekšējās tiesībās paredzētu izņēmumu turpmākajā pārbaudē tā atsevišķi nepārbaudīja, vai tie attiecas uz projektiem IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē. Drīzāk pietika ar iespēju, ka var rasties būtiska ietekme uz aizsargājamām teritorijām, lai noraidītu izņēmumus attiecībā uz aplūkotajām darbībām⁸¹.

172. Atbilstoši tam IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunktā sniegtā projekta definīcija galīgi nenosaka projekta jēdzienu atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta pirmajam teikumam. Drīzāk galvenā nozīme ir tam, vai attiecīgā darbība var būtiski ietekmēt aizsargājamo teritoriju.

173. Tāpēc it īpaši atlikušais risks, ka nopietns negadījums kādā no atomelektrostacijām ietekmētu aizsargājamās teritorijas, apstiprina pieņēmumu par projektu Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta izpratnē. Turklāt dzesēšanas sistēmas darbība varētu ietekmēt it īpaši zivis un apaļmutniekus⁸², kuru dēļ Šeldu aizsargā gan Beļģija, gan Nīderlande. Ņemot vērā šajā lietā esošo informāciju, nevar izslēgt, ka papildus tam ir iespējami citi apdraudējumi.

174. Tādējādi uz astotā jautājuma a) daļu ir jāatbild, ka elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijā laikposma pagarināšana ir jāuzskata par projektu Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta pirmā teikuma izpratnē arī tad, ja šī pagarināšana kā tāda nav projekts IVN direktīvas izpratnē, nedz arī tās saistības ar iekārtas drošības darbiem dēļ.

2. Par astotā jautājuma b) daļu – tiesību akts

175. Astotā jautājuma b) daļa attiecas uz apstākli, ka elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijā laikposma pagarināšana tiek nodrošināta ar tiesību aktu.

176. Taču tas nevar likt apšaubīt Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta piemērošanu. Šis noteikums ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj, ka valsts iestāde – kaut arī tas būtu likumdevējs – izsniedz atļauju plāna vai projekta īstenošanai, ja tā nav pārliecinājusies, ka netiks izjaukta attiecīgās teritorijas viengabalainība⁸³.

79 Skat. spriedumu, 2018. gada 7. novembris, *Coöperatie Mobilisation for the Environment* u.c. (C-293/17 un C-294/17, EU:C:2018:882, 65. un 66. punkts), kā arī manus secinājumus lietā *Waddenvereniging* un *Vogelbeschermingsvereniging* (C-127/02, EU:C:2004:60, 31. punkts) un apvienotajās lietās *Coöperatie Mobilisation for the Environment* u.c. (C-293/17 un C-294/17, EU:C:2018:622, 114.–118. punkts).

80 Spriedums, 2006. gada 10. janvāris, Komisija/Vācija (C-98/03, EU:C:2006:3, 41. punkts). Skat. arī spriedumu, 2011. gada 26. maijs, Komisija/Belģija (C-538/09, EU:C:2011:349, 41. punkts).

81 Spriedums, 2006. gada 10. janvāris, Komisija/Vācija (C-98/03, EU:C:2006:3, 42.–44. punkts). Tagad arī spriedums, 2018. gada 7. novembris, *Coöperatie Mobilisation for the Environment* u.c. (C-293/17 un C-294/17, EU:C:2018:882, 67. punkts).

82 Skat. spriedumu, 2017. gada 26. aprīlis, Komisija/Vācija (Morburga) (C-142/16, EU:C:2017:301, 30. punkts).

83 Spriedumi, 2012. gada 16. februāris, *Solvay* u.c. (C-182/10, EU:C:2012:82, 69. un 70. punkts). Skat. arī spriedumu, 2012. gada 11. septembris, *Nomarchiaki Aftodioikisi Aitolokarnanias* u.c. (C-43/10, EU:C:2012:560, 100. un turpm. punkti) attiecās uz projekta atļauju uz likuma pamata.

3. Par astotā jautājuma c) daļu – Doel 1 un Doel 2

177. No atbildes uz astotā jautājuma b) daļu par astotā jautājuma c) daļu var secināt, ka uz a) un b) daļās minētajiem jautājumiem attiecībā uz abām atomelektrostacijām *Doel 1* un *Doel 2* atšķirīgas atbildes nav jāsniedz.

4. Par astotā jautājuma d) daļu – atkāpe no apgādes drošuma

178. Visbeidzot astotā jautājuma d) daļā Konstitucionālā tiesa izvirza jautājumu par to, vai Dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punkts atļauj elektroapgādes drošuma apsvērumu dēļ atlikt elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas atomelektrostacijā pārtraukšanu.

179. Saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punkta pirmo daļu – ja, neņemot vērā negatīvu vērtējumu saistībā ar ietekmi uz teritoriju, alternatīvu risinājumu trūkuma dēļ plāns vai projekts tomēr ir jāīsteno sevišķi svarīgu sabiedrības interešu labā, kas ietver arī sociāla un ekonomiska rakstura intereses, tad dalībvalsts veic visus vajadzīgos kompensācijas pasākumus, lai nodrošinātu *Natura 2000* tikla kopējās vienotības aizsardzību.

a) Dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punkta piemērošanas nosacījumi

180. Tātad jautājums ir balstīts uz pieņēmumu, ka novērtējumam par ietekmi būtu negatīvi rezultāti. Tas tādēļ, ka gadījumā, ja novērtējumam par ietekmi būtu pozitīvi rezultāti, projektam varētu tikt piešķirta atļauja jau atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta otrajam teikumam.

181. Turklāt Dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punkts kā atkāpe no 6. panta 3. punkta otrajā teikumā noteiktā atļaujas izsniegšanas kritērija ir jāinterpretē šauri un var tikt piemērots tikai pēc tam, kad plāna vai projekta ietekme ir tikusi analizēta atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta normām⁸⁴. Ņemot vērā ar attiecīgo teritoriju saistītos aizsardzības mērķus, zināšanas par šo ietekmi ir obligāts priekšnoteikums minētās direktīvas 6. panta 4. punkta piemērošanai, jo, ja šie fakti nav zināmi, nevar tikt izvērtēts neviens šīs atkāpi ietverošās tiesību normas piemērošanas nosacījums. Iespējamu sevišķi svarīgu sabiedrības interešu un mazāk kaitējošu alternatīvu risinājumu pastāvēšanas izvērtēšana faktiski prasa līdzsvarošānu ar apdraudējumu, ko teritorijai var radīt attiecīgais plāns vai projekts. Turklāt, lai noteiktu iespējamo kompensācijas pasākumu raksturu, attiecīgās teritorijas apdraudējums ir jānoskaidro precīzi⁸⁵.

182. Tātad Konstitucionālajai tiesai vispirms ir jāpārbauda, vai dažādie pētījumi un uzklauššana, kas tika veikta, pieņemot likumu par elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas laikposma pagarināšanu abās atomelektrostacijās, atbilst novērtējuma par ietekmi prasībām atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktam.

183. Ja nepieciešamie novērtējumi ir veikti, ir iespējams pārbaudīt, vai elektroapgādes drošums saistībā ar ietekmi uz aizsargajām teritorijām ir sevišķi svarīgas sabiedrības intereses.

84 Spriedumi, 2016. gada 21. jūlijs, *Orleans* u.c. (C-387/15 un C-388/15, EU:C:2016:583, 60. punkts un tajā minētā judikatūra), kā arī 2018. gada 17. aprīlis, Komisija/Polija (Belovežas gārša) (C-441/17, EU:C:2018:255, 189. punkts).

85 Spriedumi, 2016. gada 21. jūlijs, *Orleans* u.c. (C-387/15 un C-388/15, EU:C:2016:583, 61. punkts un tajā minētā judikatūra), kā arī 2018. gada 17. aprīlis, Komisija/Polija (Belovežas gārša) (C-441/17, EU:C:2018:255, 191. punkts un tajā minētā judikatūra).

b) Elektroapgādes drošums

184. Sabiedrības intereses par elektroapgādes drošumu atbilstoši LESD 194. panta 1. punkta b) apakšpunktam ir viens no Savienības politikas mērķiem enerģētikas jomā. Saskaņā ar LESD 194. panta otro daļu dalībvalstis principā ir pilnvarotas izvēlēties kādu no energoavotiem, kā arī noteikt savas energoapgādes struktūru.

185. Tādējādi kapitāla brīvas aprites piemērošanas jomā Tiesa attiecībā tostarp uz uzņēmumiem, kas veic darbības naftas, telekomunikāciju un enerģētikas nozarē, ir atzinusi, ka mērķis nodrošināt šādu preču piegādes drošību vai šādu pakalpojumu sniegšanu krīzes gadījumā attiecīgās dalībvalsts teritorijā var tikt uzskatīts par sabiedriskās drošības apsvērumu un tādēļ ar to vajadzības gadījumā var attaisnot kapitāla brīvas aprites šķērslī⁸⁶.

186. Taču uz sabiedrības drošību var atsaukties tikai, lai nodrošinātu minimālu apgādi⁸⁷. Tas tādēļ, ka sabiedrības drošības prasības, it īpaši kā izņēmums no pamatprincipa par kapitāla brīvu apriti, ir jāinterpretē šauri, lai to piemērošanas jomu nevarētu vienpusēji noteikt katra dalībvalsts atsevišķi bez Eiropas Savienības iestāžu kontroles. Tādējādi uz sabiedrības drošību var atsaukties tikai tādā gadījumā, ja ir reāli un pietiekami nopietni draudi sabiedrības pamatinteresēm⁸⁸.

187. Šos apsvērumus principā varētu attiecināt arī uz Dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punktu. Tomēr ir jāprecizē, ka šī norma atšķirībā no atkāpēm no kapitāla brīvas aprites atbilstoši LESD 65. panta pirmajai daļai tieši iekļauj arī saimnieciska un sociāla rakstura apsvērumus.

188. No minētā izriet, ka ne tikai minimāla apgāde var būt sevišķi svarīgas sabiedrības intereses, bet vispārīgi apgāde, kas ir pietiekama pieprasījuma apmierināšanai. Tomēr uz sabiedrības drošību var atsaukties tikai minimālās apgādes interesēs.

189. Tāpēc šai nošķiršanai starp vispārējām interesēm attiecībā uz elektroapgādes drošumu un īpašām interesēm attiecībā uz minimālu apgādi it īpaši ir nozīme tādēļ, ka atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punkta otrajai daļai vienīgie pieņemamie argumenti ir tie, kas saistīti ar veselības aizsardzību vai sabiedrības drošību, videi primāri svarīgām labvēlīgām pārveidēm, ja attiecīgajā teritorijā sastopams prioritārs dabiskās dzīvotnes veids un/vai prioritāra suga. Argumenti par citām sevišķi svarīgām sabiedrības interesēm ir pieņemami tikai pēc Komisijas atzina.

190. Attiecībā uz šo tiesību normu Tiesa jau ir lēmusi, ka apgādes drošums enerģijas jomā, attiecīgajā lietā – apgāde ar akmeņoglēm, neietilpst Dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punkta otrās daļas piemērošanas jomā⁸⁹. To es saprotu tādējādi, ka Tiesa ar to ir domājusi tikai vispārēju interesi par apgādes drošumu, kas nesasniedz līmeni, kāds ir sabiedrības drošības nodrošināšanas interesēm.

86 Spriedumi, 2003. gada 13. maijs, Komisija/Spānija (C-463/00, EU:C:2003:272, 71. punkts), un, 2009. gada 26. marts, Komisija/Itālija (C-326/07, EU:C:2009:193, 69. punkts).

87 Spriedumi, 1984. gada 10. jūlijs, *Campus Oil* u.c. (72/83, EU:C:1984:256, 35. un 47. punkts), un 2002. gada 4. jūnijs, Komisija/Francija (C-483/99, EU:C:2002:327, 47. punkts), kā arī Komisija/Belģija (C-503/99, EU:C:2002:328, 46. punkts).

88 Spriedumi, 2000. gada 14. marts, *Église de scientologie* (C-54/99, EU:C:2000:124, 17. punkts), un 2002. gada 4. jūnijs, Komisija/Francija (C-483/99, EU:C:2002:327, 48. punkts), kā arī Komisija/Belģija (C-503/99, EU:C:2002:328, 47. punkts).

89 Spriedums, 2011. gada 24. novembris, Komisija/Spānija (*Alto Sil*/Spānijas brūnais lācis) (C-404/09, EU:C:2011:768, 193. un 195. punkts). Skat. arī Komisijas atzinumu (2004. gada 24. aprīlis) atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punktam par raktuvēm *Prosper Haniel* (http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/prosper_haniel_de.pdf).

191. Kā jau norādīts, dažādās Konstitucionālās tiesas minētajās aizsargājamās teritorijās ir sastopamas prioritāras dzīvotnes⁹⁰ un nešķiet, ka var *a priori* izslēgt, ka elektrostacijas arī tās varētu ietekmēt. Jau tāpēc vien Konstitucionālajai tiesai ir jāpārbauda, vai abu lietā aplūkoto atomelektrostaciju ekspluatācija kalpo tikai vispārējām interesēm par apgādes drošumu vai pat ir nepieciešama, lai nodrošinātu minimālu apgādi. Pirmajā minētajā gadījumā, lai atsauktos uz Dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punktu, ir jābūt Komisijas atzinumam.

192. Šis novērtējums turklāt ir nepieciešams, jo prasības par alternatīva risinājuma neesamību var atšķirties atkarībā no tā, vai atbilstošas ir svarīgākās intereses nodrošināt minimālu apgādi vai mazāk svarīgās vispārējās intereses par apgādes drošumu.

193. Proti, šķiet atbilstoši, ja dalībvalsts vēlas nodrošināt minimālo apgādi pati savā valsts teritorijā⁹¹. Turpretim nav nepamatoti dalībvalstīm attiecībā uz vispārēju interesi par apgādes drošumu norādīt, ka elektroenerģiju ir iespējams importēt⁹².

c) Starpsecinājums

194. Līdz ar to uz astotā jautājuma d) daļu ir jāatbild, ka sabiedrības intereses par minimālas apgādes nodrošināšanu ar elektroenerģiju ir sabiedrības drošības apsvērumus Dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punkta otrās daļas nozīmē, savukārt plašākās sabiedrības intereses par elektroapgādes drošumu ir jāuzskata par saimnieciska rakstura apsvērumu 6. panta 4. punkta pirmās daļas nozīmē.

G. Par likuma par elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas laikposma pagarināšanu atomelektrostacijās Doel 1 un Doel 2 seku atstāšanu spēkā

195. Atbilstoši līdzšinējai argumentācijai ir pamats uzskatīt, ka, pieņemot likumu par elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas laikposma pagarināšanu atomelektrostacijās *Doel 1* un *Doel 2*, tika pārkāpti šeit aplūkotie noteikumi un ka elektroapgādes drošums vai tiesiskā noteiktība to neattaisno. Tomēr uzskatu, ka nav izslēgts, ka šajā gadījumā būtu iespējams atstāt spēkā šī likuma sekas. Pamats tam ir atrodams judikatūrā, kuru Tiesa ir izstrādājusi attiecībā uz to pasākumu saglabāšanu, kas tika pieņemti, pārkāpjot Vides stratēģiskā novērtējuma direktīvu.

1. Par judikatūru Vides stratēģiskā novērtējuma direktīvas piemērošanas jomā

196. Vides stratēģiskā novērtējuma direktīvas piemērošanas jomā Tiesa ir uzskatījusi, ka ir iespējams ņemt vērā svarīgas sabiedrības intereses saistībā ar noteikumu par pasākumu ietekmes uz vides novērtējumu procesuālo pārkāpumu sekām. Kā atskaites punkts ir jāpieņem fakts, ka noteikumu par šīm sekām nav nedz Vides stratēģiskā novērtējuma direktīvā, nedz Espo un Orhūsas konvencijās, nedz arī IVN un Dzīvotņu direktīvās⁹³.

197. Tāpēc uz detalizētiem procesuāliem noteikumiem prasībās par pienākuma neizpildi veikt ietekmes uz vidi novērtējumu, pirms tiek pieņemts lēmums par noteiktu darbību, ievērojot līdzvērtības un efektivitātes principus, attiecas dalībvalstu procesuālā autonomija⁹⁴.

90 Skat. iepriekš 25. punktu.

91 Skat. 86. un 87. zemsvītras piezīmi minētajos spriedumos.

92 Šajā nozīmē skat. it īpaši spriedumus, 2017. gada 20. decembris, *Eni* u.c. (C-226/16, EU:C:2017:1005, 45. punkts), kā arī 2018. gada 20. marts, Komisija/Austrija (C-187/16, EU:C:2018:194, 87. punkts).

93 Par IVN direktīvu skat. spriedumu, 2017. gada 26. jūlijs, *Comune di Corridonia* u.c. (C-196/16 un C-197/16, EU:C:2017:589, 34. punkts).

94 Spriedumi, 2004. gada 7. janvāris, *Wells* (C-201/02, EU:C:2004:12, 67. punkts), kā arī 2012. gada 28. februāris, *Inter-Environnement Wallonie un Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103, 45. punkts).

198. Efektivitātes principa prasības šajā gadījumā izriet no dalībvalstu pienākuma, pamatojoties uz LES 4. panta 3. punktā paredzēto lojālas sadarbības principu, likvidēt Savienības tiesību pārkāpuma radītās prettiesiskās sekas⁹⁵. Līdz ar to tiesām, kas izskata šādas lietas, pamatojoties uz savām valsts tiesībām, ir jāveic pasākumi par tāda lēmuma apturēšanu vai atcelšanu, kas ir pieņemts, neievērojot pienākumu veikt ietekmes uz vidi novērtējumu⁹⁶. Patiesībā ietekmes uz vidi tiesiskā regulējuma galvenais mērķis netiktu ievērots, ja, šajā ziņā izskatot lietas, valsts tiesas šādu prasību ietvaros un procesuālās autonomijas robežās neveiktu savās valsts tiesībās paredzētos pasākumus, kas ir piemēroti, lai novērstu to, ka attiecīgā darbība var tikt īstenota bez ietekmes uz vidi novērtējuma⁹⁷.

199. Turklāt šādu lēmumu apturēšanas vai atcelšanas pasākumi, pamatojoties uz materiāltiesisko Hartas 47. panta pirmajā daļā nostiprināto pamattiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību dimensiju, ir jāveic. Šīs pamattiesības lielākoties tiek izmantotas to procesuālo prasību dēļ, taču tās ir tikai līdzeklis mērķa, proti, nodrošināt efektīvu tiesību aizsardzību, sasniegšanai. Tiesību aizsardzība ir efektīva tikai tad, ja tiesību pārkāpumu konstatēšana rada atbilstošas sekas⁹⁸. Līdz ar to diez vai tas būtu saderīgi ar šo mērķi, ja apstrīdētie akti arī tiesību pārkāpumu gadījumā, nepastāvot nekādam ierobežojumam, joprojām būtu piemērojami.

200. Tādējādi es jau esmu paudusi viedokli, ka parasti iekārtas ekspluatāciju ir nepieciešams pārtraukt, ja tās atļauja IVN direktīvas pārkāpuma dēļ tiek atsaukta vai apturēta⁹⁹. Šķiet, arī Tiesa uzskata, ka tās ir tipiskas tāda konstatējuma sekas¹⁰⁰.

201. Tomēr spriedumā *Inter-Environnement Wallonie un Terre wallonne* Tiesa ir spriedusi, ka valsts tiesa, ievērojot ar vides aizsardzību saistītu primāru apsvērumu, izņēmuma kārtā varētu atļaut piemērot valsts tiesību normu, kas tai dod iespēju saglabāt zināmas valsts tiesību akta tiesiskās sekas, kas ir atcelts Vides stratēģiskā novērtējuma direktīvas pārkāpuma dēļ¹⁰¹.

202. Spriedumā *Association France Nature Environnement* Tiesa agrāko spriedumu ir interpretējusi pat tādējādi, ka valsts tiesai, izskatot katru atsevišķo gadījumu, izņēmuma kārtā ir iespēja pielāgot ar Savienības tiesībām nesaderīgas valsts tiesību normas atcelšanas sekas¹⁰². Tomēr šī interpretācija man šķiet neskaidra, ciktāl tā varētu būt pretrunā pastāvīgajai judikatūrai, ka *vienīgi* Tiesa var noteikt prioritāri piemērojamo Savienības tiesību piemērošanas laikā īslaicīgu apturēšanu¹⁰³.

203. Faktiski spriedums *Inter-Environnement Wallonie un Terre wallonne* attiecas tikai uz gadījumiem, kuros dalībvalsts pasākumi satura ziņā gan nav pretrunā Savienības tiesībām, tomēr ir veikti, pārkāpjot noteikumus par ietekmes uz vidi novērtējumu. Līdz ar to šie pasākumi nav nepiemērojami tāpēc, ka tie ir pretrunā prioritāri piemērojamajām Savienības tiesībām. Drīzāk tie ir saistīti ar *procedūras noteikumu pārkāpumu*, kura sekas, kā minēts, tieši nav regulētas. Minētais izskaidro rīcības brīvību, ko Tiesa ir piešķirusi valstu tiesām. Visbeidzot, arī spriedumā *Association France Nature Environnement* Tiesa nav spriedusi citādi.

95 Spriedumi, 2004. gada 7. janvāris, *Wells* (C-201/02, EU:C:2004:12, 64. punkts un tajā minētā judikatūra), kā arī 2012. gada 28. februāris, *Inter-Environnement Wallonie un Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103, 43. punkts un tajā minētā judikatūra).

96 Spriedumi, 2004. gada 7. janvāris, *Wells* (C-201/02, EU:C:2004:12, 65. punkts); 2008. gada 3. jūlijs, Komisija/Irija (C-215/06, EU:C:2008:380, 59. punkts); 2012. gada 28. februāris, *Inter-Environnement Wallonie un Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103, 46. punkts), kā arī 2017. gada 26. jūlijs, *Comune di Corridonia* u.c. (C-196/16 un C-197/16, EU:C:2017:589, 35. punkts).

97 Spriedums, 2012. gada 28. februāris, *Inter-Environnement Wallonie un Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103, 46. un 47. punkts).

98 Skat., piemēram, ECT, 1997. gada 19. marts, *Hornsby* pret Grieķiju (18357/91, CE:ECHR:1997:0319JUD001835791, 40. un 41. punkts), un 2004. gada 8. aprīlis, *Assanidze* pret Gruziju (71503/01, CE:ECHR:2004:0408JUD007150301, 181. un 182. punkts).

99 Mani secinājumi apvienotajās lietās *Comune di Corridonia* u.c. (C-196/16 un C-197/16, EU:C:2017:249, 41. punkts).

100 Spriedums, 2004. gada 7. janvāris, *Wells* (C-201/02, EU:C:2004:12, 58. punkts).

101 Spriedums, 2012. gada 28. februāris, *Inter-Environnement Wallonie un Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103, 58. punkts).

102 Spriedums, 2016. gada 28. jūlijs, *Association France Nature Environnement* (C-379/15, EU:C:2016:603, 34. punkts).

103 Spriedumi, 1990. gada 17. maijs, *Barber* (C-262/88, EU:C:1990:209, 41. punkts); 2010. gada 8. septembris, *Winner Wetten* (C-409/06, EU:C:2010:503, 67. punkts), un 2016. gada 28. jūlijs, *Association France Nature Environnement* (C-379/15, EU:C:2016:603, 33. punkts).

204. Sākotnēji¹⁰⁴ Tiesa šajā saistībā ir vienīgi pieļāvusi, ka tiek atstātas spēkā to pasākumu sekas, ar kuriem ir pareizi transponēta Nitrātu direktīva¹⁰⁵, un vēlāk tas tiek attiecināts uz Savienības vides aizsardzības tiesību transponēšanu kopumā¹⁰⁶. Turklāt šo judikatūru var saprast tādējādi, ka nelabvēlīgas ietekmes uz vidi novēršana neatkarīgi no Savienības vides aizsardzības tiesību transponēšanas varētu attaisnot tādu pasākumu seku atstāšanu spēkā, kas tika veikti, pārkāpjot Vides stratēģiskā novērtējuma direktīvu¹⁰⁷.

205. Tāpēc ir jākonstatē, ka valsts tiesa, ievērojot ar vides aizsardzību saistītu primāru apsvērumu, izņēmuma kārtā varētu atļaut piemērot valsts tiesību noteikumu, kas tai dod iespēju saglabāt zināmas tāda valsts tiesību akta tiesiskās sekas, kas ir atcelts Vides stratēģiskā novērtējuma direktīvā noteikto procesuālo prasību pārkāpuma dēļ.

2. Par attiecināšanu uz citiem ietekmes uz vidi novērtējumiem

206. Lai šo judikatūru varētu piemērot šajā tiesvedībā, tā būtu ievērojami jāpaplašina.

207. Tādu paplašināšanu ilgtermiņā diez vai varētu ierobežot tikai ar Espo un Orhūsas konvenciju, kā arī IVN direktīvas procesuālajām prasībām. Drīzāk tā būtu apsverama, ņemot vērā daudzās Savienības tiesību procesuālās normas. Turklāt varbūtējo attaisnojumu loks tiktu ievērojami paplašināts ārpus vides aizsardzības uz *citām sabiedrības interesēm*, ja apgādes drošumu un tiesiskās nenoteiktības novēršanu uzskatītu par pietiekamu.

208. Taču regulāri trūktu daļa no pamatojuma to plānu un programmu paturēšanai spēkā, uz kuriem attiecas Vides stratēģiskā novērtējuma direktīva. Tas tādēļ, ka pretēji šiem pasākumiem individuāli lēmumi parasti nerada juridisku vakuumu¹⁰⁸, ja tie tiek atcelti vai apturēti. Parastos apstākļos tiek atcelta vienīgi atļauja, un tādējādi attiecīgā darbība nevar tikt veikta.

209. Tomēr tādi lēmumi satura ziņā nebūt nav pretrunā Savienības tiesībām, ja tie tiek pieņemti, pārkāpjot Savienības tiesībās paredzētās procesuālās prasības. Tāpēc Savienības tiesības neliedz ar valsts tiesību normām zināmos gadījumos atļaut legalizēt darbības vai aktus, kas no Savienības tiesību viedokļa ir prettiesiski¹⁰⁹.

210. Paturot prātā šo iespēju, noteiktos gadījumos varētu būt nesamērīgi uz procesuālo noteikumu pārkāpuma konstatēšanas pamata novērst ar to saistītā lēmuma sekas, lai tādējādi atbilstošā darbība nevarētu tikt veikta vismaz īslaicīgi. Drīzāk varētu būt nepieciešams savstarpēji līdzsvarot pretrunā esošās intereses un noteiktos gadījumos paturēt spēkā lēmuma sekas, līdz lēmums vēlāk tiek legalizēts.

211. Turklāt ir nepieciešama liela piesardzība.

104 Spriedums, 2012. gada 28. februāris, *Inter-Environnement Wallonie un Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103, 59. punkts).

105 Padomes Direktīva 91/676/EEK (1991. gada 12. decembris) attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskās izcelsmes nitrāti (OV 1991, L 375, 1. lpp.).

106 Spriedums, 2016. gada 28. jūlijs, *Association France Nature Environnement* (C-379/15, EU:C:2016:603, 39. punkts).

107 Spriedumi, 2012. gada 28. februāris, *Inter-Environnement Wallonie un Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103, 57. un 58. punkts), kā arī 2016. gada 28. jūlijs, *Association France Nature Environnement* (C-379/15, EU:C:2016:603, 34.–36. punkts).

108 Spriedumi, 2012. gada 28. februāris, *Inter-Environnement Wallonie un Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103, 56. punkts), kā arī 2016. gada 28. jūlijs, *Association France Nature Environnement* (C-379/15, EU:C:2016:603, 38. punkts).

109 Spriedumi, 2008. gada 3. jūlijs, Komisija/Irija (C-215/06, EU:C:2008:380, 57. punkts); 2013. gada 15. janvāris, *Križan* u.c. (C-416/10, EU:C:2013:8, 87. punkts); 2016. gada 17. novembris, *Stadt Wiener Neustadt* (C-348/15, EU:C:2016:882, 36. punkts), un 2017. gada 26. jūlijs, *Comune di Corridonia* u.c. (C-196/16 un C-197/16, EU:C:2017:589, 37.–43. punkts).

212. Jau vēlāka legalizācija ir iespējama vienīgi izņēmuma gadījumos, un tā nedrīkst radīt iespēju apiet Savienības tiesību aktus vai tos nepiemērot¹¹⁰. Par apiešanu būtu jāuztraucas vēl jo vairāk tad, ja jau pirms legalizācijas to lēmumu sekas, kas pieņemti, pārkāpjot procedūras noteikumus, tiktu paturētas spēkā pārlietu vērienīgi.

213. Turklāt ir jānodrošina, ka tā lēmuma seku paturēšana spēkā, kurš tika pieņemts bez nepieciešamā ietekmes uz vidi novērtējuma, nenodara kaitējumu videi, kas ar ietekmes uz vidi novērtējumu tieši ir jānovērš.

214. Tātad tāda lēmuma sekas var tikt paturētas spēkā tikai, ciktāl, pamatojoties uz rīcībā esošo informāciju un piemērojamiem noteikumiem, ar lielu varbūtību var uzskatīt, ka lēmums pēc ietekmes uz vidi novērtējuma vēlākas veikšanas tiks apstiprināts tajā pašā formā. Turpretim, ja attiecībā uz tādu apstiprināšanu pastāv pamatotas šaubas, seku paturēšanai spēkā nebūtu jānotiek. Šajā novērtējumā svarīgs ir materiāltiesiskais nosacījums attiecīgās darbības veikšanai, šajā gadījumā līdzās piemērojamiem noteikumiem par atomelektrostaciju ekspluatāciju, piemēram, arī Dzīvotņu direktīvas 6. pants.

215. Tāpat paturēšana spēkā nevar radīt notikušus papildu faktus, piemēram, tādēļ, ka projekta īstenotāji veic nākamās ieguldījumus vai rada papildu kaitējumu videi.

216. Proti, notikuši fakti vājina vēlāk veikta ietekmes uz vidi novērtējuma sekas. Novērtējuma galvenais uzdevums ir savlaicīga piemērošana, kas lēmumu par projektu var ietekmēt tādējādi, ka kaitējums videi pēc iespējas tiek samazināts. Šī iemesla dēļ novērtējums atbilstoši Orhūsas konvencijas 6. panta 4. punktam un IVN direktīvas 6. panta 4. punktam ir jāveic pēc iespējas ātrāk, kamēr vēl tiek izskatītas visas iespējas. Visbeidzot, ja tas tiek veikts vēlāk, šis novērtējuma uzdevums var tikt īstenots tikai ļoti ierobežotā apmērā, jo daudzi lēmumi jau ir pieņemti. Grozīt šos lēmumus atbilstoši vēlāk veiktam novērtējumam ir vēl neizdevīgāk, jo lēmumi jau faktiski ir īstenoti.

217. Tāpēc tikai, ciktāl ir apsverama apstrīdētā lēmuma apstiprināšana un netiek radīti notikuši papildu fakti, noteikumu par ietekmes uz vidi novērtējumu efektīvas īstenošanas un lēmuma seku paturēšanas spēkā interešu izsvēršana ir piemērota.

218. Nebūtu pārsteidzoši, ja Konstitucionālā tiesa pamatlietā nonāktu pie šīs izsvēršanas, jo runa ir tādas darbības turpināšanu, kas norisinās jau aptuveni 40 gadus.

219. Attiecībā uz pašu izsvēršanu ir jāņem vērā, vai it īpaši apgādes drošuma intereses ietilpst jau minētajā šaurajā minimālās apgādes jomā, kas ir jāattiecina uz augstāk vērtēto sabiedrības drošību, vai arī plašākā vispārējās apgādes drošuma jomā, kas ir jāattiecina uz saimnieciskajām interesēm. Tām ir mazāka nozīme¹¹¹.

220. Tāpēc rezumējot ir jākonstatē, ka valsts tiesas izņēmuma veidā var īslaicīgi paturēt spēkā tāda lēmuma sekas, kas tika pieņemts, pārkāpjot Savienības tiesībās noteikto pienākumu veikt ietekmes uz vidi novērtējumu, ciktāl

– šis lēmums tiek legalizēts, cik drīz vien iespējams un novēršot procesuālo noteikumu pārkāpumu;

110 Spriedumi, 2008. gada 3. jūlijs, Komisija/Irija (C-215/06, EU:C:2008:380, 57. punkts); 2013. gada 15. janvāris, *Križan* u.c. (C-416/10, EU:C:2013:8, 87. punkts); 2016. gada 17. novembris, *Stadt Wiener Neustadt* (C-348/15, EU:C:2016:882, 36. punkts), un 2017. gada 26. jūlijs, *Comune di Corridonia* u.c. (C-196/16 un C-197/16, EU:C:2017:589, 38. punkts).

111 Par stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu skat. spriedumu, 2012. gada 28. februāris, *Inter-Environnement Wallonie un Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103, 57. punkts). Skat. arī iepriekš 186.–190. punktu.

- pamatojoties uz rīcībā esošo informāciju un piemērojamajiem noteikumiem, ar lielu varbūtību var uzskatīt, ka lēmums pēc ietekmes uz vidi novērtējuma vēlākas veikšanas tiks apstiprināts tajā pašā formā;
- pēc iespējas netiek radīti nekādi notikuši papildu fakti un
- svarīgas sabiedrības intereses, kas saistītas ar seku paturēšanu spēkā, dominē pār interesēm, kas saistītas ar ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanas pienākuma efektivitāti un pamattiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību.

VI. Secinājumi

221. Tāpēc ierosinu Tiesai lemt šādi:

- 1) Uz lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu otro, ceturto un septīto jautājumu ir jāatbild, ka atbilstoši Direktīvas 2011/92/ES par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu 1. panta 4. punktam no šīs direktīvas piemērošanas jomas ir izslēgti tikai tie projekti, kuru sīks izklāsts ir ticis pieņemts ar īpašu tiesību aktu tādējādi, ka šīs direktīvas mērķi ir tikuši sasniegti likumdošanas procesā. Valsts tiesai, ņemot vērā gan izdotā tiesību akta saturu, gan visu likumdošanas procesu, kādā šis tiesību akts ir pieņemts, un it īpaši sagatavošanas darbus un parlamentārās debates, ir jāpārlicinās, vai tiesību akts atbilst projektam piešķirtajai atļaujai un vai direktīvas mērķi tiek sasniegti likumdošanas procesā.
- 2) Uz pirmo jautājumu, trešā jautājuma a) daļu un piektā jautājuma a) daļu, kā arī uz sestā jautājuma a) daļas pirmo daļu ir jāatbild, ka projekta jēdziens atbilstoši Direktīvas 2011/92 1. panta 2. punkta a) apakšpunktam pretēji līdzšinējai judikatūrai ietver elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijā laikposma pagarināšanu uz desmit gadiem.

Ja gadījumā Tiesa attiecībā uz elektroenerģijas ražošanas atomelektrostacijās laikposma pagarināšanu neatkāpjas no savas Direktīvas 2011/92 1. panta 2. punkta a) apakšpunktā paredzētā projekta jēdziena interpretācijas, ierosinu konstatēt, ka direktīva tomēr ir piemērojama tādai pagarināšanai, jo tā turklāt ir projekts Espo konvencijas par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesas iestādēs saistībā ar vides jautājumiem 1. panta 5. punkta, kā arī I pielikuma un Orhūsas konvencijas par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem 6. panta 1. punkta a) apakšpunkta un I pielikuma nozīmē.

Neatkarīgi no tā, vai Tiesa piekrīt priekšlikumiem par starptautiskajām tiesībām atbilstošu Direktīvas 2011/92 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta interpretāciju vai par Espo un Orhūsas konvencijas projekta jēdziena tiešu piemērošanu, elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijā laikposma pagarināšana ir attīstības piekrišanas došana projektam 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta nozīmē, ja ar to ir saistīta attīstības piekrišana darbiem vai iejaukšanās, lai veiktu izmaiņas vai paplašināšanu iekārtā.

- 3) Uz sestā jautājuma a) daļas otro daļu ir jāatbild, ka elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas komerciālajās atomelektrostacijās laikposma pagarināšanai uz desmit gadiem, kas ir saistīta ar drošības būvprasākumiem, saskaņā ar Direktīvas 2011/92 4. panta 1. punktu un I pielikuma 24. punktu kopsakarā ar 2. punkta b) apakšpunktu ir jāveic tās ietekmes uz vidi novērtējums, ja vien pagarināšana nav jāuzskata par atļaujas piešķiršanu projektam I pielikuma 2. punkta b) apakšpunkta nozīmē.

Uz sestā jautājuma b) daļu ir jāatbild tādējādi, ka, lemjot par elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas laikposma pagarināšanu noteiktās atomelektrostacijās, kas ir saistīta ar drošības būvprasākumiem, sabiedrības dalība atbilstoši Direktīvas 2011/92 6. panta 4. punktam ir jānodrošina pēc iespējas ātrāk, kamēr vēl tiek izskatītas visas iespējas, t.i., kamēr nav pieņemts lēmums par pagarināšanu.

- 4) Uz trešā jautājuma c) daļu, piektā jautājuma c) daļu, sestā jautājuma d) daļu un devīto jautājumu ir jāatbild tādējādi, ka Direktīvas 2011/92 2. panta 4. punktā ir atļauts elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijā laikposma pagarināšanu atbrīvot no pienākuma veikt ietekmes uz vidi novērtējumu, ja ir nepieciešams cita veida novērtējums, lai novērstu būtisku un nenovēršamu risku svarīgām attiecīgās dalībvalsts interesēm, piemēram, elektroapgādes drošums vai tiesiskā noteiktība, un attiecīgā sabiedrības daļa, kā arī Komisija atbilstoši 2. panta 4. punkta b) un c) apakšpunktam tiek informētas. Turpretim atteikšanās no 7. pantā paredzētā ietekmes uz vidi novērtējuma pārrobežu kontekstā 2. panta 4. punktā nav atļauta.
- 5) Uz astotā jautājuma a) daļu ir jāatbild, ka elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijā laikposma pagarināšana ir jāuzskata par projektu Direktīvas 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību 6. panta 3. punkta pirmā teikuma izpratnē arī tad, ja šī pagarināšana kā tāda nav projekts IVN direktīvas nozīmē, nedz arī tās saistības ar iekārtas drošības darbiem dēļ.

Uz astotā jautājuma b) daļu ir jāatbild, ka Direktīvas 92/43 6. panta 3. punkts nepieļauj, ka valsts iestāde – kaut arī tas būtu likumdevējs – izsniedz atļauju plāna vai projekta īstenošanai, ja tā nav pārliecinājusies, ka netiks izjaukta attiecīgās teritorijas viengabalainība.

Uz astotā jautājuma d) daļu ir jāatbild, ka sabiedrības intereses par minimālas apgādes nodrošināšanu ar elektroenerģiju ir sabiedrības drošības apsvērums Direktīvas 92/43 6. panta 4. punkta otrās daļas nozīmē, savukārt plašākās sabiedrības intereses par elektroapgādes drošumu ir jāuzskata par saimnieciska rakstura apsvērumu 6. panta 4. punkta pirmās daļas nozīmē.

- 6) Valsts tiesas izņēmuma veidā var īslaicīgi paturēt spēkā tāda lēmuma sekas, kas tika pieņemts, pārkāpjot Savienības tiesībās noteikto pienākumu veikt ietekmes uz vidi novērtējumu, ciktāl
- šis lēmums vēlāk tiek legalizēts, cik drīz vien iespējams un novēršot procesuālo noteikumu pārkāpumu;
  - pamatojoties uz rīcībā esošo informāciju un piemērojamiem noteikumiem, ar lielu varbūtību var uzskatīt, ka lēmums pēc ietekmes uz vidi novērtējuma vēlākas veikšanas tiks apstiprināts tajā pašā formā;
  - pēc iespējas netiek radīti nekādi notikuši papildu fakti un
  - svarīgas sabiedrības intereses, kas saistītas ar seku paturēšanu spēkā, dominē pār interesēm, kas saistītas ar ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanas pienākuma efektivitāti un pamattiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību.
- 7) Uz trešā jautājuma b) daļu, piektā jautājuma b) daļu, sestā jautājuma c) daļu un astotā jautājuma c) daļu ir jāatbild, ka nepieciešamība pieņemt administratīvus aktus attiecībā uz atomelektrostaciju *Doel 1* 2015. gada 28. jūnija likuma izpildei atbildes uz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu neietekmē.